

રહસ્ય જીતિ *

છંદ રઘપા

૧૯૬૮ કુણીયા કવિત.

(૧)

બાસ વલ્લભરામ સુરજરામના

બનાવેલા

બાસ પરલાતમ સુરજરામે

છપાવી પ્રસિધ્ધ કર્યા.

આમદાવાદમાં

પાનકોરને નામે બચ્ચાજીભાગરતી હુવેચીમાં

‘સા શેર બાકાદુર’ છાપખાનામાં

સનાકભાઈ ગાયચર છાપી.

સંવત ૧૯૩૬-સને ૧૯૮૩

કિંમત રૂ૦-૮-૦

૧૯૬૮

વલ્લભ નીતિ *

છંદ ચંપા

કુડળીયા કવિત.

વ્યાસ વલ્લભરામ સુરજરામના

ખનાવેલા

વ્યાસ પરસોતમ સુરજરામ

છપાવી પ્રસિધ્ધ કર્યા.

આમદાવાદમાં

પાનકૌરને નાકે બચ્ચાજમાદારની હવેલીમાં

“સમશોર બાહાદુર” છાપખાનામાં

સવાહભાઈ રાયચંદ છાપી.

સંવત ૧૯૩૯-સને ૧૯૮૩

કિંમત રૂ૦-૮-૦

૧૬૫૮

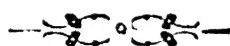
નોટીસ.

આ પુસ્તક પ્રસીદ્ધ કરવાનો હેતુ કર્તાએ રાખેલો છે તે સંને ૧૮૬૭ ના આક્ટ ૨૫) તથા સંને ૧૮૪૭ ના આક્ટ ૨૦) મુજબ રજીસ્ટર કરાવેલું છે, માટે જે કોઈ અમારી રજીસ્ટ્રી સીવાય છાપશે અથવા છપાવશે તથા અ પુસ્તક અમારી સહી તથા શીક્ષા વિનાનું વેચાથી લેશે તથા કોઈ રીતે રાખશે તે ચોરીનું ગણી બનતો ધસિત્ત કરવામાં આવશે.

પ્રસ્તાવના.

આ પુસ્તકમાં છદ્, છપા, કુંડળીયા, કવિત વીગેરે છે. મેથી સ સારરૂઢી સમજવાનું અથવા વરતવાનું ચોગ્ય જ્ઞાત પ્રાપ્ત થસે. તથા જગતમાં યસ મળી છેનઠ મોક્ષ પ્રાપ્ત થશે રારણકે આ પુસ્તકમાં નીતી સમધી તથા મનને આંણુદ ઉપજે તેવી ખીનાનુ વીવેચન કરવામાં આવ્યુ છે. વળી આ ચોપડીનો માહીતગાર માણુશ કો-ઈના ગાંજ્યો જશે નહી તેમ કોઈના એરામાં આવશે નહી. કેમકે વેદમાં જે ચાર પુર્સારથો રહ્યાં છે. તે ચારે પુર્સારથોની નીતીએ વરતવાની બધી ખીના છે. ૧) પુર્સારથે. જીનાસા. ૨) નીતી. ૩) દયા. ૪) પ્રાક્રમ. આ ચારે પુર્સારથોના અર્થ. ૧) જીનાસા એટલે સર્વે રીતી જાણવી. જુઓ સર્વે રીતી જાણીચેતો ચોરીની તથા જાર કર્મની પણ જાણવી જોઈએ, એમ અનીતી થાય છે. માટે ૨) પુર્સારથ. નીતી કહી છે. એટલે ની-તીમાં રહીને જે રીત જણાય તે જાણવી એમ ૨) પુર્સારથની નીતી રાખીએ તો કોઈ માણુસ વગર ગુનેગાર ફાંશી ચઢતો હોય ત્યાં નીતી રાખીને જુકુ ઝોડીચે નહી તો તે ખીન ગુને મરે છે તેને છોડાવા પેરવી કરી નહી તો તેણે દયા રાખી ગણાય નહી માટે ત્યાં ૩) પુર્સારથ દયા રાખવી. જુઓ ૩ (પુર્સારથ દયા રાખીએ તો ચોર ઘરમાં ચોરી કરવા આવ્યા હોય, તે વેળા એમ જાણીએ કે ધુપ પાડીસું તો આ ચોર કેદમાં જશે. એ રી દયા લાવેએ તો તમામ મીલકત લેઈ જાય. ને આપણે બીખ માગતા થઈએ. માટે ત્યાં ૪) પુર્સારથ પ્રાક્રમ કહ્યું

છે. તે ૪) પુરુશરથ પ્રાક્રમ એટલે ચાર તથા દરકોઈ અનીનીનો ભરેલા પુરુસ તેને પ્રાક્રમ ખતાવવુ એટલે તેની નખળી ટેવ ભુલાવી દેવી તેનું પાપ વેદ સાધાર્ત્રમાં લખતા નથી, એવાં ચાર પ્રકારના પુરુશરથની સ્થિતી આ ચોપડીમાં છે. વળી સામા માણસના બોલવા ઉપરથી તથા તેના આચરણ ઉપરથી આ માણસ કેરી નીતીનું છે તે સ્પષ્ટ જણાઈ આવશે. એવી ઘણી ઉપયોગી બાબ તેના આ લઘુ ગ્રંથનો સરવે વીવેકોઆરે લાભ લેવો જરૂર છે.

આ પુસ્તક મળવાની જગો

અમદાવાદમાં રાયપર પખાણીની પોળમાં વ્યાસ વલ્લભરામ સુરજરામને ઘેરથી, તથા રતનપોળમાં મારવાડી સોની રાજરામ વસ્તીરામની દુકાનેથી તથા ચોંપડીચોના ળેંપારીઓની પાસેથી મળશે. પરદેસથી મંગાવનારે એક આનો ટપાલ ખરચ વધુ મોકલશે દસ ચોપડી મંગાવનારને દસ્તુર મુજબ એક ચોપડી વધુ મોકલવામાં આવશે. નાટપેટ કાગળ લીધામાં આવશે નહીં. તથા ઉધારે આપવામાં આવશે નહીં.

સહી *આવળ*

અનુક્રમણિકા.

અંક

પૃષ્ઠ.

વિનંતી વિશે.

૧	સમરી સારદા માત.	૧
૨	ગુણી દેશ ગુન્ગત.	૧

માગાપાને સમજણ.

૩	પુત્રીઆને લાડ ૧	૧
૪	નારી સાસરવાસ. ૨	૨
૫	ધીક જનેતા જેહ ૨	૨
૬	સાસરવાસથી નાર. ૨	૨
૭	કાં પુત્રી કે પુત્ર. ૩	૩

સ્ત્રીના ચરીત્ર વિશે.

૮	રાંદ રહી કરે વાત. ૩	૩
૯	કરે રૂઢાય તે નાર. ૩	૩
૧૦	મુમત પકડે નાર. ૪	૪
૧૧	રહેન રોકી નાર. ૪	૪
૧૨	નારી તાણે લાજ ૪	૪
૧૩	જુલા બોલી નાર ૫	૫
૧૪	લાજ વગરની નાર ૫	૫
૧૫	ચતુરાનુ ચરીત્ર ૫	૫
૧૬	મરોને નમ્રાળી નાર ૬	૬
૧૭	નાથ ઉપર કો હાથ ૬	૬
૧૮	કામની સેવે કંથ ૬	૬
૧૯	કંથ હોય કદરૂપ ૭	૭

૨૦	સંખાણુ સાસુ હોય ૭
૨૧	વહુ કરે વીરોધ ૭
૨૨	નારી ચત્રવે ચક્ષાણુ ૮
૨૩	ચાલે નારનુ ચક્ષાણુ ૮
૨૪	વાગાને વશ થાય ૮
૨૫	વશ બનવાથી લોક ૯
૨૬	મારે માને નાર ૯

હૃદયોને શીખ

૨૭	અગળાને દે દુખ ૯
૨૮	વ્રથ થઈ વરે નાર ૧૦
૨૯	વળે ન નારનું અગ... .. ૧૦
૩૦	નારી નહિ સુકાય ૧૦
૩૧	નર ન બને બળવાન... .. ૧૧
૩૨	સાસર વાસે લડાય ૧૧
૩૩	જેહુ ધગી માબાપ ૧૧
૩૪	પુરુશને મા બાપ ૧૨
૩૫	જનની જતા બ્રાત ૧૨
૩૬	હોયે મુરખ બ્રાત ૧૨
૩૭	જે ઉર આચું પાપ ૧૩
૩૮	જે ઘરમાં નહી સંપ... .. ૧૩
૩૯	જે ઘરે આઝો કલેસ ૧૩
૪૦	સંપ હોય જે ઘર ૧૪
૪૧	લડે બેટડો બાપ ૧૪
૪૨	ઉતુ નીર અપાર ૧૪
૪૩	ડાપણમાંથી હાથ ૧૫

શોડો વિશે.

૪૪	મશે નાવનો શેડ ૧૫
----	-------------------------

૪૫	શોડ નાતનો જેહ	૧૫
૪૬	કોણુ જાણુવો શોડ	૧૬
૪૭	નાત તણો જે શોડ	૧૬
૪૮	માજન કરો શોડ	૧૬
૪૯	મહેલા કરો શોડ	૧૭
૫૦	શોડ નગરનો જેહ	૧૭
૫૧	ઉપર છપા ચાર	૧૭

હીમત વિશે

૫૨	જેને હૈયે હામ...	૧૮
૫૩	હામ બહુ હુશીઆર...	૧૮
૫૪	હીમતછે તે મરદ	૧૮
૫૫	જેણે મુકી હામ	૧૯
૫૬	જે જન હાર્યો હામ	૧૯

મનુશના મદ વિશે,

૫૭	જેને ખેડાળો સાથ	૧૯
૫૮	જાણુવે જાદે જોર	૨૦
૫૯	ગરીબ વઢનાંથાય	૨૦
૬૦	જાંડ સંગ કસાંડ	૨૦
૬૧	પડ્યો જેનો કરપ	૨૧
૬૨	ગરીબનુ નહી કોય	૨૧
૬૩	ગ્રહસ્થ ઘેહેલો હોય	—	૨૧
૬૪	ગરીબ જનનો શોડ	૨૨
૬૫	વાઘ કરે હંશાય...	૨૨
૬૬	અનેક જનને એક	૨૩

નીચના લક્ષણ વીશે.

૬૭	પરશીર મુકે આજ	૨૩
----	---------------	-----	-----	-----	----

૬૮	દાખી પર યેભોગ	૨૩
૬૯	ઝેરી સાંઢે સાંઢે...	૨૩
૭૦	વીપ્ર વીપ્રનુ માન્ય	૨૪
૭૧	કરશે પર નીંદ્યાય	૨૪
૭૨	કોગુ કરે નીંદ્યાય	૨૪
૭૩	નીચ કરે નીંદ્યાય	૨૫
૭૪	ચાંડાગનુ લક્ષગુ	૨૫
૭૫	બન પ્રમાણે વાત	૨૫
૭૬	જેની જેની વાત	૨૬
૭૭	ખોદે ખોદાણી ખુમ	૨૬
૭૮	કહો દુષ્ટને દુષ્ટ	૨૬
૭૯	બહુ બોલે જે બોલ	૨૭
૮૦	જીભમાં ઝાઝુ ઝેર	૨૭
૮૧	હાંશીમાં વીરોધ	૨૭
૮૨	મસકરીની ટેવ	૨૮
૮૩	વદે ઉછાળતું વેગુ	૨૮
૮૪	વગર વીચાર્યું વેગુ	૨૮
૮૫	લાડસડાંચું બાળ.	૨૯
૮૬	કરી પુત્રની પક્ષ	૨૯
૮૭	બગો રાંડની કુખ	૨૯
૮૮	મરજો પુત કપુત	૩૦

આની સર્વ વર્ણત વિષે.

૮૯	બદે કરશે જેહુ	૩૦
૯૦	બહુ દોડે થકાય	૩૦
૯૧	ખડખડ કાઢે દાંત	૩૧
૯૨	તાત મુતને સીખ	૩૧
૯૩	મુરખ દયો જ્ઞાન...	૩૧

૯૪	નહી નરેને લાજ	૩૨
૯૫	જેણે મુકી લાજ	૩૨
૯૬	ખરૂં કહ્યામાં ખાર	૩૨
૯૭	સાચા જનને શોક	૩૩
૯૮	સૌ મન ડાહ્ય થાય	૩૩
૯૯	સમજે સહુ મનુશ	૩૩
૧૦૦	આપ વખાણે ગાણ	૩૪
૧૦૧	હું જર જેની પાસ	૩૪
૧૦૨	હું જરને જન જેહ	૩૪
૧૦૩	કાયાનું કમ જર...	૩૫
૧૦૪	શ્રેષ્ઠ થવા જે રહાય	૩૫
૧૦૫	કરે વડનો વાદ	૩૫
૧૦૬	કરે વડથી બેર	૩૬

કન્યા વકરો કરવા વીધે.

૧૦૭	લે દીકરીના દામ	૩૬
૧૦૮	દામ લેઈ દે ચામ...	૨૬
૧૦૯	વેડી વપુએ દુખ	૩૭
૧૧૦	દે કન્યાનું દાન	૩૭

રાંતી રાખવા વીધે.

૧૧૧	લોભ થકી લુટાય	૩૭
૧૧૨	સતોસી જન જેહ	૩૮
૧૧૩	મન ધાર્યું જે થાય	૩૮
૧૧૪	જે ઝાલ્યુ રહે મન	૩૮
૧૧૫	લક્ષ્મીવરના લેખ	૩૯
૧૧૬	હું જન રાવાણરાય	૩૯
૧૧૭	દશા રામને શીસે	૩૯

(૧૦)

દેના વીધે.

૧૧૮	દુખી દેવાદાર	૪૦
૧૧૯	દેણું દારૂગુ દુખ	૪૦

મીઠા માણુપ વીધે.

૧૨૦	મિઠા માણુપ સગ	૪૦
૧૨૧	મીઠું ન ખોલે ખોલ	૪૧
૧૨૨	રહે ચહેલુ મુખ	૪૨
૧૨૩	હૃતુ રહેછે મુખ	૪૧

અવળી રીત વીધે.

૧૨૪	દુનીયાના દારંગ	૪૨
૧૨૫	ધુંધટ તાણું નાર	૪૨
૧૨૬	કાન સાંભળી વાત	૪૨
૧૨૭	જેને જોપર પ્રેમ	૪૩

નાયાધીરા વીધે

૧૨૮	મરોને અમલદાર	૪૩
૧૨૯	બે જાગુને વીરોધ	૪૩
૧૩૦	બેઠ બેના વીચાર	૪૪

કામી જત વીધે.

૧૩૧	કામીનર કે નાર	૪૪
૧૩૨	કામાતુર નર જોડ	૪૪

મનવીના મલયા વીધે.

૧૩૩	માન્ય વીના પર ઘેર	૪૫
૧૩૪	જે કામિ નહી ભાવ	૪૫

જીવોના દેહ વીધે.

૧૩૫	પૈદ કરે પૈદક	૪૫
-----	--------------	-----	----	-----	----

૧૩૬	કદી ન ચુકે કાળ	૪૬
૧૩૭	સગા લાલ ડે તાલ	૪૬

પાપીની પ્રીત વીરો.

૧૩૮	પાપી બાંધે પ્રીત	૪૬
૧૩૯	કરે પ્રાણની પ્રીત	૪૭
૧૪૦	સોમાણ બાંધો સ્નેહ	૪૭

વચન વીરો.

૧૪૧	વચનને વશ જોડ	૪૭
૧૪૨	જે નર નીગાખાર	૪૮
૧૪૩	કરીયે કર્મ જોડ	૪૮
૧૪૪	સાખે સવળ સુખ	૪૮
૧૪૫	સાખ ટળી મળે લાખ	૪૯
૧૪૬	નાગુ નાચે નારા	૪૯
૧૪૭	એક કરે કુડ કામ	૪૯
૧૪૮	જે શીખેલો પાગ	૫૦
૧૪૯	ગરજને નહી ગત્ય	૫૦
૧૫૦	મળતુ વેવીશાળ	૫૦
૧૫૧	કોઈ કરે સુખ કામ	૫૧

રૂપ જોખન વીરો.

૧૫૨	જેને જાદે રૂપ	૫૧
૧૫૩	હોય જોખનનો મદ	૫૧

સમો વર્તવા વિરો.

૧૫૪	સમો ભણે જન જોડ	૫૨
-----	----------------	-----	-----	-----	----

રવભાવ વિરો.

૧૫૫	જેને જીભનો સ્વાદ	૫૨
-----	------------------	-----	-----	----	----

૧૫૬ મધુપાન પીનાર ... ૦૦ ... ૫૨

પરચુરણ વિશયો.

૧૫૭	ઊંચને વડાણો ધર્મ	૫૩
૧૫૮	જાતી જાતને જાત	૫૩
૧૫૯	મંજો ગરીબને ગર્થ	૫૩
૧૬૦	કોને ધન હુકાર	૫૪
૧૬૧	ઘટે દાદરથિ દામ	૫૪
૧૬૨	માગણું વીખ કોક	૫૪
૧૬૩	નીચ સંગથી નીચ	૫૫
૧૬૪	સર્પ મુંદરી ચાર	૫૫
૧૬૫	નીર વીનામ રીત	૫૫
૧૬૬	પરધનને પરનાર	૫૬
૧૬૭	તમે ત નીચી જાત		૫૬
૧૬૮	દોષો અતથી રાજ		૫૬
૧૬૯	જુઝાનું છે પાપ		૫૭
૧૭૦	સાંભળ જીરા શીખ		૫૭
૧૭૧	સત્યકાજ સતી મુત		૫૭
૧૭૨	દેક કાજ કંસરાય		૫૮

શમરયાના છપા. ૧

૧૭૩	ચારનાર છે જોડ		૫૮
૧૭૪	ચારનારનો સાથ		૫૮
૧૭૫	નારી પર નર એક	૦૬	૫૯
૧૭૬	સોળ સસ્ત્ર સત આઠ	૫૯
૧૭૭	વંદા જાતી એક	૫૯
૧૭૮	ત્રૈગુ જગુની જોડ	૬૦
૧૭૯	ખોલનાર છે મુખ	૬૦

૧૮૦	એ નારોછે સ્વેત	૬૦
૧૮૧	એક અખળા રસાળ	૬૧
૧૮૨	એક નર ઉત્તમ નામ	૬૧
૧૮૩	છાક છકેલુ છેક	૬૧
૧૮૪	ખટ ચરણો છે ગોળા...	૬૨
૧૮૫	રાયકવાળ રવાળ	૬૨
૧૮૬	ગહાંચાણને મોચાણ.	૬૨
૧૮૭	રાવતાણને ભીસ્તાણ	૬૩
૧૮૮	પારસાણ ને ગોસાણ	૬૩
૧૮૯	અષ્ટ સ્વાદ જગમાંય	૬૩

નામના અવયુય વિશે.

૧૯૦	ધૈર્ય રવી દત નામ...	૬૪
૧૯૧	મગન ધરાવ્યું નામ	૬૪
૧૯૨	કપટી હોય અપાર	૬૪
૧૯૩	ગાંડા ભૈ ધરી નામ	૬૫
૧૯૪	હોય ધન ખાઈ નામ	૬૫
૧૯૫	રૂપાળી બૈ નામ	૬૫
૧૯૬	નામ હોય સરસ્વતી	૬૬
૧૯૭	ચંદા ગવરી હોય	૬૬

વચન બ્રહ્મ વિશે.

૧૯૮	વચન બ્રહ્મ જન જેહ	૬૬
૧૯૯	કળીયુમાં વિસ્વાસ...	૬૭
૨૦૦	વિસ્વાસ ઘાતી લોક	૬૭
૨૦૧	વિસ્વાસ ઘાતી જેહ	૬૭
૨૦૨	વાણ વિસ્વાસે કામ	૬૮
૨૦૩	વિસ્વાસે વહેવાર...	૬૮

(૧૪)

દીનના શાખવા વધિ

૨૦૪	દે મુરખજન ગાળ...	૬૮
૨૦૫	નમતાને સહુ વિરવ...	૬૯

કંઠુમાઈ વીધે.

૨૦૬	વીત વાવરે જોહ	૬૯
૨૦૭	જેતી ગાંઠિ ગઈ	૬૯
૨૦૮	ખરચે જે જન જેમ	૭૦

ધર્મ ધાર

૨૦૯	કર્તા ધરમનું કામ	૭૦
૨૧૦	ધર્મશાળા ધરી નામ	૭૦
૨૧૧	પુન્યવાન લવાર...	૭૧
૨૧૨	આપે આપી પુન્ય	૭૧
૨૧૩	હીલગઢો દાતાર	૭૧
૨૧૪	અવજશીયા દાતાર	૭૨
૨૧૫	પાઝ્ય મુભનું ધ્રૃવ્ય...	૭૨
૨૧૬	દસાંક્ષિ હરીનો ભાગ	૭૨
૨૧૭	કાંતો આપશે પુત	૭૩
૨૧૮	જનમી માને પેટ	૭૩
૨૧૯	પસુ પક્ષીના દેહ	૭૩
૨૨૦	ઠાંકયો ન રહે ભાણુ	૭૪

પ્રાંક્ષણ વીધે.

૨૨૧	ભીખને માંથે બ્રહ્મ...	૭૪
૨૨૨	વીપ્રતણા સુત જોહ...	૭૪

વૈશ્ણવ વીધે

૨૨૩	ધરી વૈશ્ણવી વેશ	૭૫
-----	-----------------	-----	-----	----

(૧૫)

૨૨૪	વીમજ વીમજુ રૂપ	૭૫
૨૨૫	સોનાનો જ્યાં પાક	૭૫
૨૨૬	વીના વીમકો જાત	૭૬

ઢોંગી વીચે.

૨૨૭	જ્ઞાનવાગુ ગાણુ ગાય	૭૬
૨૨૮	મુરખને દે માન	૭૬
૨૨૯	હુરી જનનો દેશ	૭૭

હુરી ભગનમાં ભંગ પાડ્યા વીચે.

૨૩૦	હુરી નામમાં ભંગ	૭૭
૨૩૧	વાંનાનું જ્યાં વ્રંદ	૭૭

કુંડળીયા.

૧	ટકા તેરા નાહીલે	૭૮
૨	પેસા પેસા કયા કરે	૭૮
૩	તેરે સીરપર મ્હેતલે	૭૮
૪	કાયા કયા કુંભ હે...	૭૮
૫	ચમડી કયું ચુથાવતા...	૭૮
૬	મેરા મેરા કયા કરે	૭૮
૭	જુડી માયા જાન કે	૮૦
૮	અતર ઉમટ હોત હે	૮૦
૯	મછી નહાતી નીરમેં	૮૦
૧૦	કયા સુનત સખ કાનસે	૮૧
૧૧	ગ્જાન ધ્યાન કે દાનમેં	૮૧
૧૨	ધકા ખાતા કાયકુ	૮૧
૧૩	ખત્તા ખાયા હુંડકે	૮૨
૧૪	સચ્ચા હીરા છોડકે	૮૨
૧૫	કેંહી પાચુ રેંણી નહીં	૮૨

(૧૬)

૧૬	પુરા લગના લંઠકું	૮૩
૧૭	કપડૈ કરતા કાપકું	૮૩
૧૮	ગઢાકુ ગનાની મીલા... ..	૮૩
૧૯	પકા ગુનાહે પાનકા... ..	૮૪
૨૦	સોપારી જગમેં બડી... ..	૮૪
૨૧	તીન લોક જ્રંમાંડમે	૮૪
૨૨	કહત જગતકે લોક	૮૫
૨૩	પટી બનાદા પાનકી	૮૫
૨૪	બડી હે જગમેં નારીયાં	૮૫
૨૫	ખુમી ખુદાકી ખુમ હે	૮૬

દેશી ભાશાના કુંડળીયા.

૨૬	પાઈન પામે કો કદી	૮૬
૨૭	પહેલો થાતુ પુન્યમાં	૮૬
૨૮	પાત્ર જોઈ જર દીછએ	૮૭
૨૯	પથરાછે પીંગળ તણો... ..	૮૭
૩૦	કૈક કવિ કવિતા કરે... ..	૮૭
૩૧	સાબારી ના દીછએ	૮૮
૩૨	વાણીથી માણી સહુ... ..	૮૮
૩૩	છપા કીધા સૌ મળી... ..	૮૮

મનહર છંદો,

૧	પરાયતો માગી માગી... ..	૯૯
૨	ચોટલીચો ચોળી હોળી... ..	૯૯
૩	પહેરે પગ પાની લગી... ..	૯૯
૪	આંખ ખુમ ખેંચાવવા	૯૦
૫	નીચુ ન્યાળી પુઠ ભાળી	૯૦
૬	ભામની ભણુવવાથી... ..	૯૦

(૧૭)

૭	વાણ ભાણી ભામનીને	૯૧
૮	ભાણાવજો ભાવ થકી	૯૧
૯	નહાની ઉમરની નારી	૯૧
૧૦	અસનાઈ બાળકની	૯૨
૧૧	મન મધરૂખી વાન	૯૨
૧૨	જગ તણા પ્રાણી તણી	૯૨
૧૩	કરતા જનનુ નામ	૯૩
૧૪	કાવ્ય કવી કોઈ કોઈ	૯૩
૧૫	મેર મુગા ગોંધુડા તેં	૯૩
૧૬	ઈશકની વારતામાં	૯૪
૧૭	કરમ ચંડાળ કાંહું	૯૪
૧૮	કરી ઠાલી ઠાંસ ફાંસ	૯૪
૧૯	હરી કથા જ્ઞાન બોધ	૯૫
૨૦	પુન્ય કે પરોપકાર	૯૫
૨૧	ભક્તપણું જગતમાં	૯૫
૨૨	કેંક અની છોશ રાખી	૯૬
૨૩	ઠાંત્રે હાથે ગંગા સ્નાન	૯૬
૨૪	ચારૂ બેદ શાસ્ત્ર ખટ	૯૬

કવિત,

૧	ઢોર લાત મારશે	૯૭
૨	છોટાસા બાલક	૯૭
૩	બકરા બકતરે	૯૭
૪	પેટકા કપુડ સુત	૯૮
૫	પુન્ય કર દાંન કર	૯૮

છંદા કવિત.

૬	પાણું જોર આવે કમરપીને	૯૮
---	------------------------------	----

(૧૮)

૭	ઘણું જોર આવે સુથાગેને	૯૪
૮	ઘણું જોર આવે બાળ નાનાને	૯૫

છંદ વિગત

૧	રામ સુધામ કે હામ ગયો જમ	૯૬
૨	ચાન કંદા સુનો તુમરામજી	૧૦૦
૩	લડકવા વાળુ ચાન વસ્તી માંડી	૧૦૦
૪	વિગમમાં વધ્યાછે વ્યાસ તણો વંશ... ..	૧૦૦
૫	કોઇ ગુણી વ્યાસનું જ્ઞાન જોઈ જોઈ	૧૦૧
૬	તાન તણા મુઝ બ્રાન તણા ઘણા	૧૦૧
૭	કેક કુમતી ભરણા છે શીશ તે	૧૦૧

કથો.

ભાંખ્યોછે બહુ બોધ, સોધ કીધો સંસારી;
 ગોં કંડેયી શીખ, બીડ મુકી નર નારી;
 કરી ન લાગે દાસ, રોશ ધરિયર નવ આણે
 પુર્મારથની રીત, વહીછે વેદ પુરાણે;
 પુસ્તક આપુ વાંચીને, ગુણુ ગ્રહણુ કરજો સહુ;
 વ્યાસ વદન વદ શાસ્ત્રથી, સજની નીતી કહુ.

વિનંતી વિષે છપો *

—0—

છપો, ૧

સમર્પિ સારદા માત, વાત વહું વેલેવારી;
કવિઓને પરણામ, માફ કરજો ભૂલ મહારી.
છે વીધાની ઝોડ, જોડવાને મન મહાર;
કબુલ કરજો સર્પ, ગર્વ રૂદ નવ ધાર.
કીંકર હુજ કવિયો તણો, ગ્નાનીનો ગુલામછું;
થોડું કહ્યું ઘણું માનજો, બ્રાહ્મણ વલ્લભરામછું.

છપો ૨

ગુણી દેશ ગુંજરાત, જાત બ્રાહ્મણની મહારી;
અમદાવાદ મુકામ, સ્થેરની સોભા સારી;
રાયપુર જીલ્લા માંય, પખાલિની પોળ મધ્યે
કહુ કથા પુરાણ, રણછું રૂડી હજે.
ત્રવાડી મેવાડો વીમ્મછું, શેવક અક્ષર ધામનો;
વ્યાસ વલ્લભ નીજ નામછે, સુતજ સુરજરામનો.

મા બાપોને સમજણ.

છપો ૩

પુત્રીયોને લાડ, લડાવે પીતા જોના,
ધીક પડ્યો અવતાર, બગાડે મનજો તેનો;
શીખે જીભનો સ્વાદ, નાદમાં જાહે દાટે;
કુબુદ્દીની થાય, જાય તે વાંકી વાટે;
છાકે છકે છેક છોકરી, ધાર્યું કરશે આપનું;
વલ્લભ કેહેછે નામ તે, બોલે બેઠી બાપનું.

(૬)

છપો ૪

નારી સાસરવાસ, સોભતી સૌથી સારી;
વઢી વસે પીછેર, જાણવી વીભીચારી;
હોય દુખ કે સુખ, સાસર તોપાણુ સારુ;
સાસરાયાનું વેણુ, સહે ખાટુને ખારુ;
તંતો સપુતની છોકરી, ખરો ભેદ પરમાંગુવો;
વલ્લભ કહે ઘેર રાખશે, તે વિર વંદળ જાણવો.

છપો ૫

દ્વીક જનેતા જોડે, દીકરી વ્હાણી જાણે;
સાસરીએથી માત, પીછેરે પુત્રી આણે;
કરે જમૈયું જુદું, બુધ વિનાનીજ ખાઈ;
સંખાણુ સરખી તેડે, બગાડયું ખાણી ખાઈ;
કાહાડે રણવા માવડી, નીચ પદવિમાં ઉતરી;
કહે વલ્લભ માણસ નહી, કોહો કરક્ષા કુતરી.

છપો ૬

સાસરવાસથી નાર, પીયરે પૈસો આણે;
તે ચહિને મા ખાપ, દીકરી વ્હાણી જાણે;
કરે ઘણું વિખાણુ, દીકરી તું ખડું સારી;
ઠપાણુ વાળી ખાગ, ભાગતી ભીડ અમારી;
એટલે છગ કરે છોકરી, સાસરેયાં પિછર ભરે;
વ્યાસકે સાસરે ન મળે, તોં છેવટ લુચ્ચે કરે;

છપો ૭

કાં પુત્રી કે પુત્ર, સીજ પરધરની લાવે;
 માત તા। કરિ કોથ ધાક દૈને ધમકાવે;
 પાકી પુઝાપુઝ કરીને ત્રાસ પમાડે;
 દરશાવિ બહુ બીક, સીખથી કુમત કાડે;
 મુઘરે મુઘ'કું છેડર, બાગ ન સધરે આપથી;
 કેહ વદનલ કે બાગકો, બગડેછે માઆપથી.

 સ્ત્રીના ચરીત્ર વીશે.

છપો ૮

રાંડ રડિ કરે વાત, પ્રપંચે પાકી પુરી;
 ગરીબ ગાત્ર ગાણાય, હરામી નહી અધુરી;
 નિરમળ બોલે બોલ, બુઝને ડરવે સાચુ;
 માને મુરખ કોય, હોય બુદ્ધિનુ કાચુ;
 અપલક્ષણી અબજા ઘણી, કામની કત કરોડછે;
 કેહ વદનલ પક્ષજ કરે, તે લુચ્ચો લપોડછે.

છપો ૯

કરે ચાલ્ય તે નાર, ખહાડ પરવત પાણુ પાડે;
 આલસે અવનિ માય, અવનિ આકાશ ઉડાડે;
 કરે જ્ઞાનિને મુઠ, મુઠને જ્ઞાનિ બનાવે;
 નીર મોલનાં નેવ, નેવનાં મોલ ચડાવે;
 વાણુ વાતની વારતા કરે, ગપ ઘણેરી ગોડવે;
 વદનલ કહે વનીતા સહુ, આણુ દીકું, પાણુ આડવે.

(૪)

છપો ૧૦

મુમત પકડે નાર, પાર પાડે પાખંડે;
ડોલાવે સંસાર, નાર ના ડોલે પંડે;
જેમ રામનું ખાણુ, વાણુ વામાની ઝેવી;
કરતાં કુકું કરમ, શરમ રાખે નહી તેવી;
ચન ધાર્યું કરે માન્યની, ભુપ થકી પાણુ નવ ઈરે;
વદ્વલ્લ કહે રહે વશ્ય નહી, પ્રાંત્લાદીક મધી મરે;

છપો ૧૧

રહે ન રોકી નાર, ભાર હજાર માણ મુકો;
સીખો સઘળાં ચેન, નેનની ચોટ ન ચુકો;
લાલચ આપો કાંક, વાંક જીઓ ન લગારે;
તો પાણુ ન ભોળવાય, કરે મનમાં જે ધારે;
ધાર્યું કર્યા પાણુ રહે નહી, રહે રોકિતે આપશું;
કહે વ્યાસ મુમત મુકજો, જાયતો સગા આપશું.

છપો ૧૨

નારી તાણે લાજ, કાજ તેતો ખહુ આવે;
મારવિ પડદે આંખ, ભલેરી તેને ફાવે;
નીચુ ન્યાળી જાય, કહે જગ તેને સારી;
પાણુ તે પાકી હોય, નરોને નાખે મારી;
જે લલના લુચી નથી, તે ખુલે શીર ચાલતી;
કહે વદ્વલ્લ લજ્જતળુઓ, ઘુઘટમાં ઘર ઘાલતી.

(૫)

છપો ૧૩

જુઝા બોલી નાર, સ્નેહ તેના ન કરીએ;
સોગન ખોટા ખાય, પાય લાગી પરહરીયે;
જો રહીએ વિશ્વાસ, કયાસ કર્યા વણ પકકો;
થાય જીવનો નાશ, નકામો લાગે ધકકો;
જુઠું બોલે જે જીવતી, તે તણા છંદ છાંડિયે;
કહે વલ્લભ તે નારશું, નેન કદીના માંડિયે.

છપો ૧૪

સાજ વગરની નાર, લડત લડતાં નહિ કરતી;
કમ બુદ્ધિ કમ જાત, બહું મુખ બકવા કરતી;
વદ વધારે વાત, ઘણું ડાપણ દેખાડે;
સાંખા કરીને હાથ, આપ હસેને હસાડે;
ઘેર વીના ઘેર બાંધતી, ઝેઃ ધરે દિલ ડંખણી;
વલ્લભ કહે તે મુંદરી, મુઠ્ઠ સમજની સંખણી.

છપો ૧૫

ચતુરાનું ચરીત્ર, પવિત્ર જન તે શું જાણે;
કપટ ન સીખ્યો હોય, પ્રપંચો શા પરમાણે;
સેલડિ નરખિ ન હોય, જાનનો સાંઠો વખાણે;
પરગણુ દીઠા વણ, આપના ગુણુ ઉર આણે;
જે જાણનારીની વેદના, વંઝા શું પાર્ખિ શકે;
કહે વલ્લભ અનુભવ વના, મુગ્ધ માણસ બહુ બકે.

(૬)

છપો ૧૬

મરોને નખગિ નાર, કંથનો અતજ લેતી;
વદિને અવળાં વાંગુ, દમીને દુખજ દેતી;
કરેજ કોટી ક્લેશ, લેશ જાંપે નહી જાને;
સાસરીએ કુસંપ, વઢે બહુ વાંકી વાને;
ટટાનો તાંત મુકે નહી, વઢિ તે વશ કરવા થર્ગી;
કેહ વદસલ એ સુંદરી, ગરધવાણી ગોસા તણી.

છપો ૧૭

નાથ ઉપર કો હાથ, ઉપાડે અમળા જતી;
ચુકીને દે ગાળ, જાણવી તે મ્હા ઘાતી;
તરફાણ પાણુ આપ, કરે સ્વામીની સાથે;
કોટાણુ કોટી પાપ, લાગતું લસના માથે;
પીઉને કનડે કામની, તેની પક્ષ ન તાંણુવી;
કેહે વદસલ તે તારણી, કુટીલ કરક્ષા જાણુવી.

છપો ૧૮

કામનાં સેવે કંથ, પંથ સુધામનો ગાલે;
પાજે પિઉતું વેણુ, સુભ ઘર તેનું ચાલે;
પાપ ટળિ મજે પુન્ય, નુન્ય કાંઈ નવઆવે;
હોય સપુતની સુત, અન્ય જન ઉર ન ભાવે;
પીઉ પરમેશ્વર માનીલે, તેને નર્કજ નાશછે;
કેહે વદસલ તે નારનો, પૈકું વીશિ વાસછે.

(૭)

છપો ૧૯

કંથ હોય કડુપ, રૂપવંતો તે કહેવો;
બહેરો બુચો હોય, તોયપણ ઇશ્વર દહેવો;
બુદ્ધીવાણ પણ પીઉ, હોય આખેજ આંધળો;
બોમડો કે બુચટ, પડેજો પગે પાંગળો;
હોય દુખીઓ કે સુખીઓ, સેવે સતિની બાળછે;
વદસભ કહે પીઉ પરહરે, તેજ છમક છીન્નાછે.

છપો ૨૦

સંખાણુ સાસુ હોય, કોઈ દિવસ નવ જાપે;
કરે વહુથી બેર, મુખે ન મુખે સંપે;
બોલે બક બક બોલ, તોલ તોળાવે આપે;
બુદ્ધો જઈ રહે સુત, લડકણી માને પાપે;
વહુનું વગોણુ બહુ કરે, છીંદ્રો શોધી કહાડતી;
કહે વદસભ ધીક સાસુને, છેક છોબલા પાડતી.

છપો ૨૧

વહુ કરે વીરોધ, શુભ સાસુની સાથે;
દે ગાગ મુકે આગ, છેક છેડો લે માથે;
સ્વામીને દે શીખ, ભીખ મંગાવા જેવી;
બુદ્ધો કાઢે કંથ, પંથ પીયરનો શેવી;
કહે વદસભ નિચ નારીએ, ઠામ સાસરે ફડિયો;
તેણે તેના મા બાપની, બોળી સાતે પેડિયો.

(૮)

છપો ૨૧

નારી ચસવે ચસણ, ઘણું પોતાના ઘરમાં;
જાણવી નહીં અક્કલ, તેજ નારીના નરમાં;
ગાણાય નારી તોલ, બોલ તેનો ન થપાયે;
જેવો ઘર ગુલામ, માપ તેવુંજ મપાયે;
ચસવે ચસણ જે નારનું, તે શું રનેહ ન માંડવો;
કેહે વલ્લભ તે મરદને, જરૂર જાણવો રાંડવો.

છપો ૨૩

ચાલે નારનું ચસણ, તેહને ઘર ન જાવું;
ડાહ્યો તેનો કંથ, હોય પાણુ મીત્ર ન થાવું;
જમાણુ તાણો બેઠવાર, કદી તેથી નવ કરવો;
લેણુ દાણુ વેપાર, તેહ સંગે પરહરવો;
ચસણુ જેને ઘર નારનું, તે ઘર ડગ ભરવું નહીં;
વલ્લભ કેહેછે લોકમાં, લાગે લાંચન કુંજ મહી.

છપો ૨૪

વામાને વશ થાય, જાણવો તે મુઠ મેલો;
વામાને વશ થાય, હોય ડાહ્યો પાણુ ઘેલો;
વામાને વશ થાય, જાય તેનું ઘર સરવે;
વામાને વશ થાય, ખાય ખતો તે ગરવે;
વશ વનિનાને થઈ રહે, તેની વાત પુડગ વહે;
વ્યાસ વદેછે વશ થાય તો, તેને સૌ ઢબુઓ કહે.

(૯)

છપો ૨૪

વશ બનવાથી લોક, કહે કે બદુ કીધું;
વશ બનવાથી લોક, કહે ચિત્ત ચોરી લીધું;
વશ બનવાથી લોક, કહે કે મનિઓ અપાયા;
વશ બનવાથી લોક, કહે નહિ સુખે ધાંધો;
વશ બનવાથી સહુ સગાં, મંડળાં દે દેને દહે;
વ્યાસ વદ છે વા થાયતો, માંચીનો માંકણ કહે.

છપો ૨૬

મારે માને નાર, મારથી તસ્કર ત્રાસે;
મારે માને ઢોર, મારથી ભુતજ નાસે;
મારે માને બાળ, મારથી વહેરી ધુજે;
મારે મુકે શ્વાન, મારથી વ્રક્ષજ દુજે;
માર તે સહુથી શ્રેષ્ઠતા, માર શુભ પ્રયત્નછે;
કહે વલ્લભ ખર માનજો, માર આદમુ રતનછે.

પુરૂષોને શીખ.

છપો ૨૭

અખગાને દે દુખ, મુખ તે જનનું બાજો;
વગર વાંકનો વાંક, કહી ચોડે ચંડાજો;
મુકન કરે પોસણ, દુષણ લાગેછે અંગે;
ભાવ થકી લે લહાવ, પરાઈ સુંદરી સંગે;
ઘરની રાંડ રડીને મરે, આપ લાલ થૈ જાયછે;
કહે વલ્લભ તે જીવડો, ખર નર ખતા ખાયછે.

(૧૦)

છપો ૨૮

જુદ થઈ વરે નાર, ભાર ભાગે તે જનનો;
લાંછન લાગે દર્શી, પછી પુરો પડે મનનો;
નારી બોળે નામ, ઠામ ઠામજ કરીને;
બોળે પેટેની સાત, વાત વભીચાર કરીને;
વેદની વહુ થાય વીધવા, તેા મન ઝાલ્યું રે નહી;
કહે વલ્લભ વૃથ નાચને, નાખે તે નર્કજ મહી.

છપો ૨૯

વળે ન નારનું અંગ, ફરે છુટી ઘેર ઘેર;
વળે ન નારનું અંગ, વસ્ત્ર વિધવિધનાં પહેરે;
વળે ન નારનું અંગ, દ્રવ્યનો ઢગલો આલે;
વળે ન નારનું અંગ, ઘરેણાં ઘણાક ઘાલે;
વળે ન અંગ ખોરાકીએ, દૈએ માગ્યુ મુખથી;
કહે વલ્લભ અંગ સુધરે, પરણ્યા પિઉના મુખથી.

છપો ૩૦

નારી નહિ સુકાય, પીએ પાણી બે દાડે;
નારી નહિ સુકાય, ફરે તે વાન હુઘાડે;
નારી નહિ સુકાય, મરમનાં મેણાં મારે;
નારી નહિ સુકાય, જોર જુલમ ગુજારે;
સુકાય ન મારે સુંદરી, ન સુકાય અન ભુખથી;
કહે વલ્લભ સુકઈ જશે, નારી નરના કુખથી.

(૧૧)

છપો ૩૧

નર ન બને બગવાન, કઢેસાં દુધજ પીધે;
નર ન બને બગવાન, પૈદ વસાણાં કીધે;
નર ન બને બગવાન, ગ્રથના ઘેબર દોધે;
નર ન બને બગવાન, બાપની પુંજ લીધે;
નાવે બગકો પુરૂષમાં, ઘર ગોરી દીસ દારથી;
વ્યાસ ૯ મ કહે બગ વધે, પુરોહિત રોજગારથી.

છપો ૩૨

સાસર વાસે લહાવ, ભોગવે રાજ્યાસનનો;
પણ બે આની બોજ, જાણવો તેવા જનનો;
ગોસાળ પક્ષે લહાવ, ભોગવે સરવ સવૈયો;
પણ તે નરનું માપ, જાણવો પા રૂપૈયો;
બાપ નામે આગબાય તે, બાર આની પરમાણવો;
કહે વલ્લભ આપ નામનો, સત્તર આની જાણવો.

છપો ૩૩

જેહ ધણી મા બાપ, ત્યાગ કરીને બેસે;
તજીને ભગતી બ્રાત, જઈ સાસરીએ પેસે;
કરે શાળકથિ સ્નેહ, દહ સાસુને અરપે;
સસરો બહાલો હેમ, પ્રેમથિ કાળજી ધરપે;
બહાલી વહુ બહુ સાળકી, જમ જનેતા જાયલો;
કહે વલ્લભ તે આદમી, નહિ મરદ સુધ બાયલો.

(૧૨)

છપો ૩૪

પુરૂષને મા બાપ, સરવથી શ્રેષ્ઠ ગણવાં;
હોય બુધી કબુધ, તોય પણ ભગવત ભણવાં;
પાળે રૂઝી પેર, મ્હેર રાખીને મનથી;
માને મુગનો પાડ, લાડ કીધાં તે દનથી;
શુભ સમજીને શેવા કરે, મન વાંચીતજ રૂગ મળે;
કહે વ્યાસ અડસટ તીર્થની, તે નરને યાત્રા વળે.

છપો ૩૫

જનની જયા બ્રાત, લડત કદિએ ના માંડે;
થાય વડો વિરોધ, વરી લાવેલી રાંડે;
હોય કરક્ષા નાર, પતીને અતી ચડાવે;
સાચી જુડી વાત, ભરાવાનેજ લડાવે;
પોતે પણ લઢવાને ચડે, ભાંડે ગાળો ભાંડની;
કહે વલ્લભ સત્ય માનજે, સઘળે લડાઈ રાંડની.

છપો ૩૬

હોએ મુરખ બ્રાત, વાત નારીની માને;
બુદ્ધી વણ જન જોહ, તેહ નર ધરતા કાંને;
વામા કેરૂ વેણ, સાંભળી ઘણોક ગાને;
કરે ન મન વીચાર, આપ બંધવને બાળે;
કહ્યું કરીને અબ્રમા તણું, ખોદણી ખોદ ભાઈની;
વલ્લભ કેહેછે તેહમાં, જાણવિ બુદ્ધી બાઈની.

(૧૩)

છપો ૩૭

જે ઉર આલ્યું પાપ, સંગ તેને ન વસીયે;
હોય સગાં માખાપ, હુર તોહયે પાણુ ખસીયે;
પરાણત કેરી નાર, જાનપર સાથે રમતી
માંડવુ ન ઘરખાર, મેલવી ભુંડણુ ભમતી;
દગા ભરેલ દોસદારને, તજવો જુદો જાતીય;
વ્યાસ કહે સ્નેહ તોડીયે, જનની જાયા વ્રાતથી.

છપો ૩૮

જે ઘરમાં નહી સંપ, જંપ તેને નવ જાંમે,
ચાલે કુટા કુટ, અતી દુખ દળદર પામે;
થાય ગર્થનો નાસ, હાસ કરી નહી બેસે;
હરખે દુશ્મન લોક, સોડમાં સત્રુ પેસે;
ઇજત ઘટે ઘણી આપની, છેક ફેજેતી થાય છે;
વ્યાસ વલ્લભ કહે માંતજે, ઘર ફાટે ઘર જાય છે.

છપો ૩૯

જે ઘર ઝાઝો કલેસ, લેસ તેને સુખ નાવે;
ફાગણની પુનેમ, સદા ગરમાં સોહાવે;
નાસે વિત વહેપાર, નાસ થાયે કુજ વ્રધી;
મનુસ મરકી થાય, જાય સુખ સંપત બધી;
કંકાસે જગ ઝોળીતણુ, નાસે છે પળ ચારમાં;
કેહે વલ્લભ કંકાસને, ઘાલોમાં ઘરખારમાં.

(૧૪)

છપો ૪૦

સંપ હોય જે ઘર, મ્હેર ત્યાંતો ઇસવરની;
વધે વડો વ્હેપાર, પ્રાપતી પામે જરની
લે સંસારી લહાવ, ભાવથી ભોગ ભોગવે;
સત્રુ સીર ન થાય, ભુગતે જીવ ભોગવે;
વંક્ષની વ્રહ્મી બહુ વધે, દુખ દળદરનો નાસ છે;
કેહે વલ્લભ જ્યાં સંપ ત્યાં, પુણ્ય પ્રભુનો વાસ છે.

છપો ૪૧

લડે ખેટડો ખાપ, લડે ભાઈ સું ભાઈ;
લડે દીકરો માત, લડે નાણુંદ ભોળાઈ;
લડેજ ભગની બ્રાત, લડે ધણી ધણીઆણી;
લડે ભાભી દિયેર, લડે દરાણુ જેઠાણી;
વળી સાસુને વહુ વડે, ત્યાં પર ખોલે ખોલકા;
વલ્લભ કેહે તે આદમી પરજાપતના ખોલકા.

છપો ૪૨

હુંનું નીર અપાર, કરીને ઘરપર રેડે;
સળગે નહીં લગાર, મનુરી ખાલી ખેડે
થાય ઘડીમાં સંપ, ઘડીમાં ટંટો ચાલે;
ભાંડે ઘડિયે ગાળ, ઘડીમાં ઘરમાં મ્હાલે;
લઢે વઢે પાણુ વલ્લભ કહે, સાંમા સત્રુને દહે
છેવટ સાળદાળ એકઠાં, તરીઓતો તેડે રહે.

(૧૫)

છપો ૪૩

હાપણુમાંથી હાથ, નકાડે નહાંનું મ્હેકું;
પોતાનું ખરૂં વેણુ; અન્યનું માને ખોટું;
એક એકના વાંક, બુએ પોતાના ઢાંકી;
છીંદ્રો સોધે છેક, વદ વડી વાતો વાંકી;
વહુ ફાડે તેહ ઠીકરાં, સાસુ ફાડી ઠીબ કહે;
વલ્લભ કહે કંકાસનુ, કારણ હાથા જન લહે.

શેઠો વીરો.

છપો ૪૪

મરો નાતનો શેઠ, ઝેર ઝાનુ ને રાખે;
મરો નાતનો શેઠ, સહુ સીર આજો નાખે;
મરો નાતનો શેઠ, રાંકને દાખી મારે,
મરો નાતનો શેઠ, હરામી હરણું ધારે;
મરોને શેઠ પટેલીયા, સૌને ધુતી ખાય છે;
કેહ વલ્લભ તે શેઠનું, જડા મુગથી જાય છે.

છપો ૪૫

શેઠ નાતનો જેહ, દહ તે ચંડાળ સર્જો;
જાઈ સહાસ્ર પુરાણ, પાપીને પંડિત પર્જો;
સત્રુ ન કોનો થાય, થઈ વ્હાલો વ્હેર વાળે;
સ્નેહ કરીદ છેહ, જીવ ખહુ જનના ખાળે;
શેઠ પટેલ ખની આપથી, પક્ષપાદ વીધા ભણ્યો;
કેહ વલ્લભ ધીક માતને, ગઢી એ ગઢે જણ્યો,

(૧૬)

છપો ૪૬

કોણ જાણવો શેઠ, સરવ કરતાં પહેલાનો;
કોણ જાણવો શેઠ, નાત મહાજન મહેલાનો;
કોણ જાણવો શેઠ, સરવનાથી સુજાતી;
કોણ જાણવો શેઠ, શરવ જનથી મહા ધાતી;
કોને નગર શેઠ જાણવો, ગુણ તેના સા જોઈએ;
કેહે વલ્લભ સુણો સહુ, સંદે સઘળા જોઈએ.

છપો ૪૭

નાત તણો જે શેઠ, વેડતો કરે સરવની
પાડે સારી સુજ, વાત વદે ન ગરવની
દેઈ નાતને જોઈ, કેહે કુળ ધર્મજ નરજો;
આપ કરે સુભ ન્યાય, સુત શત્રુનો સરજો;
લાંચ લઈને ઘર ના ભરે, ગ્રસ્ત જોઈ ખુશી રહે;
કોને કલંક મુકે નહી, તેજ શેઠ વલ્લભ કેહે.

છપો ૪૮

માજન કરો શેઠ, ઠેકથી હોય વીચારી
સુધ્ય જાત સુમત્ય, જોઈએ પરાપકારી;
સુભ કામમાં દામ, કઢાવે સૌ પાસેથી;
જતો ખચાવે જીવ, કોઠ નિચને વાસેથી.
કરતો પોસણ કંગાલનું, આપ હરી ઘર નાભરે;
કેહે વલ્લભ માજનતણો, સાચો તે શેઠજ કરે.

(૧૭)

છપો ૪૯

મહેલા કૈરો સેડ, પેટ મ્હોટું જે રાખે;
સૌથી સાચો સ્નેહ મુખ ભુંકુ નવ ભાખે;
ભગતો ગણે પરનાર, બહાર કરવાને ધ્રાચે
ભાગે ભલાની ભીડ, ચીડ કોપર નવ રાખે;
સેહેજ દામ ખરચે નહી, ગરીબનું ઉઘરાવીને;
વક્ત્રભ કહે શેડ થાપવો, સીર-મુગટ ખનાવીને.

છપો ૫૦

શેડ નગરનો જેહ, દેહમાં દયાજ લાવે;
રહીયતને શીર દુખ, આવતુ આપ ઉડાવે;
જ્યેજ્યે જગતની પીડ, ભીડ ભાગે ઉપાયે;
કરે રાયશું ન્યાય, નહીંતો સામો થાયે;
સાંભળે સહુની વારતા, પરજ બેટા બેટિયા;
વક્ત્રભ કહેછે જાણુવો, તેજ નગરનો શોડિયા;

છપો ૫૧

ઉપર છપા ચાર, કહ્યા તેણું લે વરતી;
પહેલાનો એ શેડ, જાત જાણિયામાં નરતી;
તેથી અવળી રીત, રાખતા તે મ્હા ઘાતી;
આખો એ ચંડાળ, અતી નખજો નીપાતી;
રાખે ઝેર બહુ આંખમાં, હોદ્દો ચલવે આપનો;
કહે વક્ત્રભ તે શોડિયા, હોય હજારો ખાપનો.

હીમત વીશે.

છપો ૫૨

જેને હૈયે હામ, કામ કરતા તે ધાર્યું;
 જેને હૈયે હામ, જાય તે જન ના માર્યું;
 જેને હૈયે હામ, દામ ગાંઠે તે ઝાળે;
 જેને હૈયે હામ, નામથી ચાલે માળે;
 હામ હૈયે ઘાગી રાખતા, તે મુરો સરદારછે;
 કેહે વલ્લભ સહુ જાણુજો, હામ બહુ હથિઆરછે.

છપો ૫૩

હામ બહુ હથિઆર, હામતો માગ મુકાવે;
 હામ બહુ હથિઆર, હામતો મ્હેત ચુકાવે;
 હામ બહુ હથિઆર, હામથી દામ ન દુલે;
 હામ બહુ હથિઆર, હામથી કામ ન ભુલે;
 હામજ હથિઆર જાણુવું, હામ કદી હારે નહીં;
 કેહે વલ્લભ સહુ જગ વિશે, હીમત સો મરદા સહી.

છપો ૫૪

હીમતછે તે મરદ, ગરદ હીમત નવ ખાચે;
 હીમતની કીમત, કોઈથી નવ્ય કળાચે;
 હીમત પામે રાજ, દાજ હીમતથી વાળે;
 હીમત પામે જસ, કસ હીમતમાં ભાળે;
 હીમત હોય જેહને ધાણી, તેજન રણછોડાવતા;
 કેહે વલ્લભ હીમત થકી, હરિ શું જીવ જોડાવતા,

(૧૯)

છપો ૫૫

જેણે મુકી હામ, દામ દુઝે લે તેના;
જેણે મુકી હામ, કામ ધારે તે સેના;
જેણે મુકી હામ, ઠામ તે જનના દુઝે;
જેણે મુકી હામ, રામ વિના ચોર લુઝે;
હામ હારે જેહ આદમી, નપુસક નર પરમાણુવો;
કેહ વલ્લભ તે માનવી, છવતાં મુઝો જાણવો.

છપો ૫૬

જે જન હાર્યો હામ, નામ તે જનનું યુઝું;
જે જન હાર્યો હામ, ગામ ઘર તેનું ઉઝું;
જે જન હાર્યો હામ, ચામ ચુંથાયુ તેનું;
જે જન હાર્યો હામ, સામ થાયે મુખ એનું;
જે જન હીમત હારીયો, તે જન કારજ ભુકીયો;
કેહ વલ્લભરામ નામતો, દામ સહી તે દુકીયો.

મનુષ્યના મહ વીસે.

છપો ૫૭

જેને બહેળો સાથ, હાથ ઊંચો થૈ ગાજે;
ગણે સરવને તુછ, મુછ મરડીને બાજે;
જાણવિ જાહે જોર, જથેથિ જુસ્સો ખતાવી.
ખહુ કરે તોફાન, રૂઢયે હંપદ લાવી;
જખરો જથાદાર સર્પથી, જાણવે જોર વસ્તારનું;
વલ્લભ કેહછે મુરખા, તાણે જથાદારનું;

(૨૦)

છપો ૫૮

જાણવે જતે જોર, જથાની જોડયો લીધે;
સમજે મનથી લાભ, સરવથી ટંદો કીધે;
હૈયામાં ઘણી હામ, સગાંના શાથની રાખે;
સ્વાન સરીખો થાય, જ્યહાં ત્યાં લૌઆં નાંખે;
માહા જોર જથાનું કરી, સત્રુને દુલાવી દે;
કેહે વલ્લભ મજે શીહતો, સરવે ખો ભુજાવિદ.

છપો ૫૯

ગરીબ વઢતાં થાય, જાય માર્યો તે ખડ્ડનો;
ગરીબ વઢતાં થાય, ખાય ખતો જન સહુનો;
ગરીબ વઢતાં થાય, દખાવે સરવે એને;
ગરીબ વઢતાં થાય, ધાય વઢવા જગ તેને;
બુઢતાં ગરીબ જે થાય છે, તેનાં પાપ પુરાં મજે;
કેહે વલ્લભ વઢતાં ખીચે, તેનું વોગુ પાછુ વજે.

છપો ૬૦

લાંડ સંગ કલાંડ, થાય ત્યારે ખર આવે;
ડગની જોડે ડગ, થાય તો જીતી લાવે;
હંડક સામો ડાંડ, થાય ત્યારે ઘર ચાલે;
શાની શાંમો શાહ, થાયતો ધધો ફાલે;
નીચ સામુ લઈ હાડક, રહો સદા સૌ હામમાં;
સામા સરખા હડીએ તો, તો વસિએ ગામમાં.

(૨૧)

છપો ૬૧

પડ્યો જનો કરપ, નરપ પાણુ તેને ગાંઠે;
હાંકે આખુ ગામ, આપ તે એકજ સાંઠે.
ઘેરી જન વસ્થ થાય, જાય શત્રુ શીરપરથી;
સાંભિ ન ખાંધે કહેડ, કોઈ પાડેલા ડરથી;
જેહે જનનો સાખો પડે, તેને સૌ નમતા રહે;
કેહે વલ્લભ સમો એજછે, લાંઠ થાયતો નવ દહે.

છપો ૬૨

ગરીબનુ નહિ કોય, ખરો હોયે પાણુ ખોટો;
ગરીબને સૌ ગાળ, દધને પકડે ટોટો.
ગરીબ ખોલે સત્ય, અસત્ય સરવે જગ જાણે;
ગોદા ઘાલે લોક, કોઈ દલ દયા ન આણે;
ગરીબ તાણા બહુ ભોગ છે, ડાહ્યો પાણુ ઘેલો ગણે-
વ્યાસ વલ્લભ કહે ગરીબને, ભલોજ પાણુ ભુંડો ભણે.

છપો ૬૩

ગ્રહસ્ત ઘેલો હોય, તોહ્ય પાણુ ડાહ્યો જાણે;
અવળુ વદ વેણુ, પક્ષ તો પાણુ સૌ તાણે;
કરે વાત અસત્ય, સત્ય સરવે કહે સાચી;
હોયે ખુદી હોણુ, ગણે નહી કોખુધ કાચી;
ગ્રહસ્તનુ ખોટુ ખરૂ પડે, આહ્ય તો જુદુ બેરવે;
વલ્લભ કેહેછે ગ્રહસ્ત તે, દીવસ રાતને ઠેરવે.

(૨૨)

છપો ૬૪

ગરીબ જનનો સેઠ, કદાપી કો નવ થાયે;
ગ્રેસ તણા ગુલામ, થવાને લાગે પાયે;
ગરીબ ગાળી હોય, તોહ્ય પાણુ પ્રીત ન બાંધે;
ગ્રહસ્થ ઘેલો હોય, તેહની રસોઈ રાંધે;
ગ્રહસ્તો તણા બેલી ઘાણા, ચ્હાય થવા સાગા સહી;
વલ્લભ કહે છે ગરીબનો, બનેવી કો થાયે નહી;

છપો ૬૫

વાઘ કરે હંસાય, થાયના કોતે સાંમા;
બકરી જત ગરીબ, દખતા નડે ન કામા;
ભીક્ષુકપર ભર જોર, કોઈ છતને નવ છેડે;
હોદ્દાના થઈ દાસ, ભાઈ કહિ ભમતા કેડે;
એમ ઊંધા જન અતી ઘાણા, પાપ પેટ ભરનાર છે;
કેહે વલ્લભ જગમાં સહુ, અજ્ઞ ઇદ કરનાર છે.

છપો ૬૬

અનેક જનને એક, નડે તેને તો નડતુ;
દયા ન ધરવી લેસ, દુષ્ટની પુકે પડતુ;
દારૂણ દેવો માર, દેવ ભુલાવી દેવી;
કરવો ઇજ્જત હીણુ, ફજેતી જોયા જેવી;
પાપી પુરસને પીડવો, સૌને સુખ કરવુ સહી;
કેહે વલ્લભ ભુઠાળવો, કદિ પાપ ગણવુ નહી;

(૨૩)

નીચના લક્ષણ વીશે.

છપો ૬૭

પરશીર મુકે આળ, ગાળ તે ખાચે જગની;
પડે તેવુ હોય, હોય તેવી નીજ લગની;
ચોર ગણે સૌ ચોર, હોય શા તે શા જાણે;
ડાંડ ગણે સૌ ડાંડ, હુચ્ચુ હુચ્ચા મન આણે;
જાર જારી સહુ જાણતાં, તે જન ખેલી પાપના;
જીકું આળ વલ્લભકહે, મુકે તે ગુણુ આપના.

છપો ૬૮

દખીપર વૈભોગ, રોગ પામે ઝેરીલા;
દલમાં ખહુ દુભાય, વગર વહેરે વહેરીલા;
સરીર પાણુ સોસાય, ખાય ના પેટ ભરીને;
તનથી ઠાઠો થાય, કુથલીપરની કરીને;
જેમ સુખ પરનુ દખતો, તેમ તેમ તે દાજતો;
વલ્લભ કહે ધીક તેહને, લંપટ મન નહી લાજતો.

છપો ૬૯

ઝેરી સાંઢે સાંઢ, સ્વાન શુ સ્વાન ન સંપે;
ઝેરી રાંડે રાંડ, જરા જોડે નવ જંપે;
સુથારે સુથાર, કરે વડું વહેર વાદે;
મંઝારે મંઝાર, ઝેર જંખાવે જાદે;
દીજે દીજ મજે એકઠા, વિસ વાંણી ત્યાં થાય છે;
વલ્લભ કહે છે જગ વીશે, જાત જાતને ખાય છે.

(૨૪)

છપો ૭૦

વીમ વીમનુ માન્ય, ઘટાડે જ્ઞાન ખતાવી;
પાપે ભરતો પેટ, આંખમાં ઝેરજ લાવી;
કરે બ્રામ નીંદાય, હહાય લાગે બહુ રદે;
ક્રપુત કરમ ચંડાલ, હલાલી થયોજ ઉદે;
બ્રામણ બ્રામણનું ખોદતા, ખેત્ર કરે ખુબ ખીજનો;
કેહે વક્ષભ તે બ્રામણો, જાણો ખીજ ખીજનો;

છપો ૭૧

કરસે પર નીંદાય, જાય લક્ષ્મી તે જનની;
છળે વાણજ જેપાર થાય નાસ્તી અન ધનની,
ક્ષય પામે પરિવાર, પાપ અન્ય જનનું ઘોઈ;
રીંધ સીંધ નવ નીંધ, રહે નીંદ્યામાં ખોઈ;
વગી જગ સહુ ભુંડો કેહે, મુર્ખમતી તે મુંઠમાં;
કેહે વક્ષભ મુઆ પછી, પડે નરકના કુંડમાં.

છપો ૭૨

કોણ કરે નીંદાય, કોણ જન કરે અદખી;
કોણ કરે બહુ ઝેર, કોણ નાખે ઉવેખી;
કોણ કરે જુડ વાત, કોણપર આજો મુકે;
કોણ કેહે મમજાત, કોણ મુખ ભુંકું ભુંકે;
કોણ કરે વાતે ટાપશી, કોણ મુખે મીઠું વદે;
કોણ કડવું વેણું ભાંખતું, સૌ સોધી લેજે રદે.

(૨૫)

છપો ૭૩

નીચ કરે નીંદાય; કરે નાગોળ અદખી;
સગુ કરે બહુ ઝેર, વદે ચંડાળ ઊવેખી;
લુંચું કરે જુઠ વાત, કલંકી આજો મુકે;
કહે અછકલુ જાત. બ્રહ્મજન ભુંકું ભુંકે;
લાલચુ પુરતા ટાપશી, દુસમન તે મીઠું વદે;
જહાલુ તે કડવું ભાંખનું, વ્યાસ કહે ધરજો રૂદે.

છપો ૭૪

ચાંડાળનું લક્ષણ, કરે સહુની ચેષ્ટાળી;
વદે મુખ મીઠાશ, પછાડે પાડે તાળી;
દર્સાવે બહુ હેત, પેટમાં પાળી મ્હોટી;
કથે મરમની વાત, કુથલી કરવા ખોટી;
વાહાલો થઈ બેઠો બને, બાંનું બતાવે આળનું;
કેહે વલ્લભ પરખી કહ્યુ આ લક્ષણ ચાંડાળનું.

છપો ૭૫

જાત પ્રમાણે વાત, વેણ મ્હોંડાપર આણે;
તરૂ પરમાણે ફલ, પોયણુ જલ પરમાણે;
કરમ પ્રમાણે બુધ્ધ, સંગ પરમાણે અસરો;
તુકમ તુલ્યા તાશીર, હોય તેમાં સી કસરો;
દાનત પ્રમાણે બરકત છે, જુણ પરમાણે નામના;
જ્ઞાન પ્રમાણે ગંભીરતા, નીશય વલ્લભરાંમના.

(૨૬)

છપો ૭૬

જૈની જેવી જાત, વાત તેવી તે બોલે;
નીચી નીચી વાણ, વદીને દલમાં ડોલે;
ભરી ગાલમાં ગાળ, સ્વાન પેરે ખડુ ભરતુ;
દૈ પર જીવને દુખ, મુરખ મન માંહી હસ્તુ;
ઉચ કુળમાં હોય આદમી, પણ મુખ નર્તી વાત છે;
વલ્લભ કહે છે જાણવું, નખજી નીચી જાત છે.

છપો ૭૭

ખાદે ખાદાણી જીખ, પરાઈ પેટ ભરીને;
મુંઠ મનથિ મલકાય, કુથલી કુડી કરીને;
કહે અન્યને નેસ્ટ, શ્રેષ્ઠ પોતે થાવાને;
આપ તાણા જીણુ ગાય, ધરા ધુતી ખાવાને;
એમ કરે પાપે પોટલો, અતી અરીશ્યા હાડમાં;
કહે વ્યાસ જે જન ખાદશે, તે જન નરકી ખાડમાં.

છપો ૭૮

કહો કુટ્ટને કુટ્ટ, તેહમાં ધરમ ન લાગે,
કહો ચોરને ચોર, પાપ તેમાં નવ લાગે;
હુન્નરિને હોંસોઆર, કહેતાં ભાટ ન થાય;
પુન્ય વંત દાતાર, કહ્યામાં કિર્તી ન કહિએ;
શાને સહુકાર ગાઈએ, તે નહી જસ કહ્યા કથી;
નખજાને નખજો બોલતાં, વ્યાસ કહે નીંદ્યા નથી.

(૨૭)

છપો ૭૬

ખહુ ખાલે જે ખાલ, તોલ તે તણા બાણાશે;
હોય ઘણા ગુણવાન, તો હયે ગર્વ ગાણાશે;
વાત કરે વહેવાર, સરવ જગ જુડી જાણે;
ત્રધપાણું ઘણું થાય, તોહયે વીસ્વાસ ન આણે;
લોકો લવરી ખોરો ગણે, સ્વાલ કરે કદી સુતરો;
વલ્લભ કહે છે ખહુ ખકે, તેને કહે સૌ કુતરો;

છપો ૮૦

હંભમાં ઝાઝુ ઝેર, હંભમાં ઝાઝી માકર.
હંભે યૈયે સેઠ, હંભથી યૈયે ચાકર;
હંભ વધારે વહેર, હંભથી સ્નહજ વાધે;
હંભે છુટે હાય, હંભ તે ઊંચા ખાધે;
હંભ જવાડે મોહોતથી, હંભ જયેથી મારતી;
વલ્લભ કહે છે હંભડી, રાજ્યાસન પધારતી.

છપો ૮૧

હાંસીમાં વીરોધ, ક્રોધ હાંસીથી થાય;
હાંસી તોડે હેત, રેત હાંસીમાં ખાય;
હાંસી વિખનું મુગ, કુગ કુમે હાંસીમાં;
હાંસી જરના નાસ, ધરે હાંસી ફાંસીમાં;
હાંસી હાટ હુધમાતનું, હાંસી વાવે ઝાંખરાં;
કેહે વલ્લભ હાંસી થકી, છે ઇજ્જતના કાંકરા.

(૨૮)

છપો ૮૨

મસ્કરીની દેવ, દેવ હુમે છે તેને;
પડે પ્રભુની લાત, સમજ આવે નહિ એને;
પામે અતી અપજસ, પાણ મન પાછું ન પાડે;
કપુતનો કુઆર, સહુને ઠકે ઉગાડે;
જનેતા જેહની છીનકી, પીતા જેનો તસ્કરો;
વલ્લભ કહે સુત તેહનો, નીકળે મુરખ મસ્કરો.

છપો ૮૩

વદે ઉછળતુ વેણુ; કોણ કહવું મુખ ભાંખે;
કરી કટાણી કોથ, બોજ તરછોડી નાંખે;
બહાલા સંગે વાત, કરે તોપણ તે રીતી;
ફુસમન જન દખાય, એજ પાપીની પ્રીતી;
ઝેર ભરેલ જીભ જેહની. ધા જોગ ઝેરી બોલછે;
કેહે વલ્લભ તે આદમી, ભુંકણ ખરની તોલછે.

છપો ૮૪

વગર વિચાર્યું વેણુ, વદે તે મુખમાં પેસે,
વગર વિચાર્યું વેણુ; વદે દુર દશા બેસે;
વગર વિચાર્યું વેણુ, વદે શીર સત્રુ જાગે;
વગર વિચાર્યું વેણુ, વદે ભય ભારજ ભાગે;
વગર વિચાર્યું વેણુ વદે, તે જીવડો પસ્તાયછે;
કેહે વ્યાસ બોલ્યું બને નહીં, તો ભર્યા તુલ્ય થાયછે;

(૨૯)

છપો ૮૫

ભાડ લડાવ્યું ખાળ, ગાળ ભાંડે તે સહુને;
કહે માતને રાંડ, માત ખોલે મુખ વહુને;
વદે તાતને સુત, ભાઈને સાળક ભાંખે;
કથે કઠોરાં વેણુ, સીખ ઠોની નવ સાંખે;
મ્હોઢે ચઢાવેલ ખાળકો, આખરૂં ટાળે તાતની;
કેહે વલ્લભ તે છોકરૂં, કુખ વગોવે માતની.

છપો ૮૬

કરી પુત્ર પક્ષ, લક્ષ લડવામાં રાખે.
રદ્યે ચાંપે સુત, અન્યપર દૈવત દાખે;
ભાંડે બુંડી ગાળ, તેમતે સુણે સાંમી?
દખી શીખે ખાળ, અસર તે જાયે અંમી;
માત તાત તણું ખોલવું, સવણુ કરી ગુણુ સ્હાયછે;
કેહે વલ્લભ તે છોકરૂં, છેવટ વાંઠી જાયછે.

છપો ૮૭

ખજો રાંડની કુખ, કહ્યુંત પુત્ર પ્રશવે પેટે;
હરી જનને દે હુંખ દુણને ભાવે ભેટે;
અધર્મે જાણવે જોર, ઢોર ઘાલી ભંગ પાડે;
અનેક જીવને ફાળ, પુરાણ પાડી નસાડે.
લગતત નામમાં ભંગ કરે, ધર્મે ટીંખાળ ગાળના;
કેહે વલ્લભ આ ગુણુથી, ગણુવો સુત છીનાળના.

(૩૦)

છપો ૮૮

મરજો પુત કપુત, ખાય પરમુખની ગાજો;
મરજો પુત કપુત, થાય જે સૌના સાજો;
મરજો પુત કપુત, રંગમાં ભંગ પડાવે;
મરજો પુત કપુત, લોકને આગ ચડાવે;
જે પુત કપુતો નીકળે, તે જન મરજો આપથી;
કેહ વલ્લભ તેના થકી, છુટે સહુકો પાપથી;

— ૦ —

અતી સર્વ વર્જીત વીરો

છપો ૮૯

જાદ કરશે જેહ, તેહ થોડામાં મરશે;
જાદ કરશે જેહ, તેકતુ હાકમ હરશે;
જાદ કરશે જેહ, જગત તેનાપર ચીકે;
જાદ કરશે જેહ, પ્રમુખ તેને પીકે;
જાદ કરશે જે દારશે, તેના હાલ ભુંડા થશે;
આકતુર તુલ્ય વલ્લભ કહે, ખહુ કરતો ઉડી જશે.

...

છપો ૯૦

ખહુ દોડે થકાય, ખહુ આર ભારજ મારે;
એક દમ કરે જાર, જરૂરે તે જન હારે;
છોજો વધે જે નિર, એક પલકે તે ખુટે;
ગટપટ ખાંધે સ્નેહ, તેહ દુકામાં તુટે;
ધાણુ કરે તે થોડાકને, ઝાઝામાં કડવાસછે;
કેહ વલ્લભ સત્ય માનજે, થોડામાં મીઠાસછે.

(૩૧)

છપો ૯૧

ખડ ખડ કાઢે દાંત, હશીને જે નર નારી;
બુદ્ધી હિણુ તે હોય, નહિં રીત પાસે સારી;
મુરખતા સરઘાર, દંત દેખાડે -ઝાઝા;
જગમાં હસકું બોજ, થાપ ને ટુટે માઝા;
રાંડુરડેને હાળો હસે, તે મુરખો પ્રમાણુઝે;
દંત કાઢી હસવા થકી, વ્યાસ વદે બહુ હાંશુઝે.

છપો ૯૨

તાત સુતને શીખ, બીક દેઈ દે જાણ;
બ્રાત કહે સુખ વાન, વીરને વારે બાણ;
માના મુખ દે ગાળ, બાળને સ્વારથ સાર;
ભગતી ભાંખે ભેદ, કાઢવા લક્ષ નડાર;
બાળપણમાં બુર પડે, મ્હોટ પાણુમાં તે મીડકું;
કેહે વલ્લભ પાછળ સહુ, સંભારે તે દીડકું.

છપો ૯૩

મુરખને દયો જ્ઞાન, સાન આવે ન કદાપી;
સમજવો સૌ સાર, તોઝે નવ સમજે પાપિ;
કરો કોટી ઉપાય, ચડાયતો રાખો ખાગી;
પણ પડી જેહ દેવ, ટળે ના તેતો ટાગી;
મત્તન કરી સ્થીર પાડીએ, તોપણ મન જાયે ડગી;
વદલભ કેહેછે શેઠની, શીખાંમણુ ઝાંપા ભગી;

(૩૨)

છપો ૯૪

નહીં નફ્ટને લાજ, નહીં નફ્ટને હાંની;
નહી નફ્ટને ટેક, નફ્ટ જન બે ધમિની;
નહીં નફ્ટનો બોજ, નફ્ટને શીક્ષા શાની;
નહીં નફ્ટની સાખ, નહીં નફ્ટ તે ગ્તાની;
હર નહી નફ્ટને લોકનો, નફ્ટ જન નીરદ ધણો;
કેહે વદલભ માને નહીં, નફ્ટ લય રાજ તણો;

છપો ૯૫

જેણે મુકી લાજ, તેહને રાજ ઘડીનું;
લજવે માને બાપ, લજવે સગુ અડીનું;
આણે મનમાં હસ, સસ સૌનાથી નાંણી;
છે ૧૮ પામે દુખ, સુખ થાયે ધુળાણી;
લાજ રહોત રાજ ભોગવે, તે સપનુ ગડી ચારનું.
કહે વદલભ મુધરે નહીં, કાં પુરૂષ કાં નારનું.

છપો ૯૬

ખરૂ કહ્યામાં ખાર, ખરો ખર જનને લાગે;
વ્યાપે રૂદ રીસ, વેણુ વપુ મહિં વાગે,
થાય આકળુ ભુત, કુલ મનમાંથી ઉઠે;
ખરૂ ખમે નહિં આપ, રોશ આણે ને રૂઠે;
સત્ય કહે સોક ઉપને, ડાપણુ બજવે ડાંડનું;
કેહે વદલભ તે છોકરૂ, હોય રઝળતી રાંડનું;

(૩૩)

છપો ૯૭

સાચા જનને સોક, કદી કાળે નવ આવે;
રહે ન છુપ્યું કર્મ, ચાહ્યતો ભસ્મ લગાવે;
શાન્તદાને ચોર, કહે નવ ડરે લગારે;
ધેનું કેરાં શાંગ, હોય ધેનું ને ભારે;
સુર્ય ભણી ધુળ નાંખીને, પાછી પોતે પામતા;
કેહે વક્ત્રભ લાગે નહીં, સાચે સોને સામતા.

છપો ૯૮

સૌ મન ડાહ્યું થાય, નહીં કો મનથી ઘેલું;
નહાનું મ્હોટું કોય, હોય પાછળ કે પ્હેલું;
આણુ ભાણુ કે વીદ્વાન, રાય કે રહિયત સરવે;
ગધેા મન ગુણવાન, ધુમતો ઘણોજ ગરવે;
અક્કલ જગમાં દોહોડછે, ખરેખરા ઈનસાફની;
અડધી વ્યાસ કહે અન્યની, આખી સૌને આપની;

છપો ૯૯

સમજે સહુ મનુસ્ય, હુસ્યપરના હૈયાની;
ચુંદ નરો પાણુ કાંક; લહે વિકટ વહીયાની;
સુક બુક પડપંચ, સરવ વરત્યામાં આવે;
મન ડાહ્યો જન કોય, હોય તે હુંપદ લાવે;
પાણુ સમજે સહુ પ્રાણીઓ, ખોટું કે અથવા ખરૂં;
પાપ વ્યાસ કહે ફીલનું, સમજીને કરજો પરૂં.

(૩૪)

છપો ૧૦૦

આપ વખાણે ગુણ; ત્રુણુ સરખો તે ભાણુવો;
હું પદ માગે માન્ય, ભણો જન ભોટજ ગાણુવો;
થોડો અફલવાન, ખતાવે બહુ બચાઈ;
પુઠં વખોડે સર્વ, ગર્વ તોપાણુ મન માંહી;
મુંઠ જન ડાહ્યો થઈ ફરે, મનથી પુર પલકાય છે;
કેહે વલ્લભ સુણો સભા, આછું પાત્ર છલકાય છે.

છપો ૧૦૧

હું નર જેની પાસ, દાસ સૌ થાએ તેના;
મજે માન્ય આકાર, બેસવા ગાડી મેના;
લક્ષ્મી લાગે પાય, રાય પાણુ બે કર જોડે;
અસ્થ શેઠ સહુકાર, નમીને આગળ દોડે;
મજે મન ઇંછયું આવીને; ભાર પડે નહિ તાણુવો;
વલ્લભ કેહે છે સૌ થકી, હું નર હીરો જાણુવો.

છપો ૧૦૨

હું નરને જન જોહ, બરોબર પાકો કરતા;
જગમાં જીતે તેહ, હાંમ હૈયામાં ધરતા.
રાખે નહી કચ્ચાસ, હાય તે જનને થોડી;
સેજે સૌ પચાસ, જુગતે લે જર જોડી;
પકો હું નર લે હાથમાં, તેને વેઠ થોડિ પડે;
કહે વ્યાસ કાચે હું નરે, મ્હો માંથે હોડી રડે;

(૩૫)

છપો ૧૦૩

કાચાનું કમ જોર, ઠોર ઠોર તે ભાગે;
પાકું થાય પસાર, કાંઈ ઠોકર નવ લાગે;
કાચે કમ કીસમત, ગત થાય તે કીસ્સો;
પાકે પાંખે જસ, આખરૂંથી લે હીસ્સો;
કાચે કીસબ વલ્લભ કહે, કો દન ઊંચો નવ ચડે;
હીંગનું પડીકું આવડ્યું, એટલે ગાંધિ ચૈ પડે.

છપો ૧૦૪

અણ થવા ને રહાય, જાય તે જનનું જાદે,
ખુએ તે ખોરાક; કોઈ મ્હોટાને વાદે;
નકામ તાણે ટેક, છેક છોછો તે થાયે;
વાણુ બુઢીએ વાદ, કરીને બહુ કુટાયે;
વીના હુંજર હાથી બને, ઝેડાં ખાવા રહાય છે;
કેલે વલ્લભ છોટા થયે, કીડી સાકર ખાય છે;

છપો ૧૦૫

કરે વડાનો વાદ, નાદ તેમાં ઉતરશે;
લાંબા નરની સંગ, જાય ટુંકો તે મરશે;
દર્શી વડાનો મ્હેલ, સુપડી વાદે પાડે;
વડા વાદ પોશાગ. કરી દેવાણું કાડે,
ખાય ખાંચું વડા વાદથી, રાંક વડા સાંભો વશી.
કહે વ્યાસ વલ્લભ છેવટે, મરશે તે ટાંગા ગશી.

(૩૬)

છપો ૧૦૬

કરે વડાથી જ્ઞેર, ઝેર રાખીને દલમાં;
જીવ જર થાયે નાશ, ઉડે તે પાંખર પલમાં;
ખુએ ઘરને ગામ, કરીને ઠામ ન બેસે;
દામ ટળે નકામ, ચીતમાં ચીંત્યા પેસે;
મુખે મુવા પામે નહી, માટે મનથી ખીજીયે;
કેહેછે વ્યાસ વડા થર્કો, જ્ઞેર કદી ના કીજીયે.

કન્યા વકરો કરવા વિશે.

છપો ૧૦૭

લે દિકરીના દામ, ડાંમ રેવાનો તેને;
દુખ ટળીને મુખ, મળેલું દીકું કેને;
રક્ત લક્ષ્મી એજ, તેજ ઘરમાં નવ વ્યાપે;
કરે કુળનો નાશ, હુળાહુળ કુમતી આપે;
આમનો દામ ઉપજવીને, તર્તજ ખુશી થાયછે;
વલ્લભ કેહેછે વીતતે, લક્ષ ધણું લે જાયછે.

છપો ૧૦૮

દામ લેઈ દ આમ, નામ બોલ્યું તે ધણિયે;
લે દિકરીનું ધ્રવ્ય, તાત તે ભડવો ભણિયે;
પરણત નવ કેવાય, થાય વેચ્યાના જેવું;
ગણવો ગુણકા તાત, શાસ્ત્રથી અવળું તેવું;
લે લક્ષ્મી ત્રાહ્યત્રાહ્યની, પીતા પુત્રી આપિને;
કેહે વલ્લભ સત્ય માનજો, પાપ ધણું તે પાપિને.

(૩૭)

છપો ૧૦૯

વેડી વપુએ કુંખ, સુખ તાકે તનીયાનું;
નીરખે વર જર ઘર, નહિ અવળું દનીયાનું;
નીચ કરે નીંદ્યાય, સત્ય સારૂ નવ ખીચે;
તાકી સારૂ સુખ, દાન કંન્યાનું દીચે
તે ગુણ સહુ ડાહ્યા તાણા, તાત સુભ સભાગીચા;
કહે વ્યાસ સુંખ સુતા તાણું, સોધે નહિ અભાગીચા.

છપો ૧૧૦

દૈ કંન્યાનું દાન, માન્ય મોકલતાં ખાચે;
કરે જમૈથી ઝેર, બ્હેર વાણુ સામો થાચે;
રાખિ આપને ઘેર, પેર પાળ્યાની બોલે;
કુવરીને કુટુંબ, ગણે તે ખરની તોલે;
ખરણાવિને કરી પારકી, પુઠ અમલ કરે આપનો;
વલ્લભ કહેછે નર્કમાં, ઠામ થાય તે આપનો.

શાન્તી રાખવા વિશે.

છપો ૧૧૧

લોભ થકી લુટાય, લોભથી ટેકજ દુટે;
લોભી જન કુટાય, લોભથી ગર્થજ ખુટે;
લોભે ન રહે લાજ, રાજ પાણુ લોભે ખુએ;
લોભે આપ ન ખાય, લોભથી ઈજ્જત ખુએ;
લોભે લવરી લુલો લવે, લોભે ખત્તા ખાયછે;
વલ્લભ કહેછે લોભથી, લક્ષણ સઘળાં ભાયછે.

(૩૮)

છપો ૧૧૨

સંતોશી જન જેહ, દહ પ્રકુલીત તેના;
સંતોશી સુબુધ, ભોગવે સૌ સુખ ચેના;
સંતોશીનો ટેક, રહે જનમારો આખો;
સંતોશીનો જજસ, ભાર જગમાં નહિ જાખો;
સંતોશીનું માન્યજ વધે, સંતોશી તરતા તદા;
કહેછે વલ્લભ જગ વીરો, સંતોશી સુખી સદા.

છપો ૧૧૩

મન ધાર્યું ને થાય, ખાયમાં કો જન હુખ્યું;
ફરે ન નાગુ કોય, ભિખારૂ રહે ન ભુખ્યું;
ચાલે ન ચાલે કોય, વાહનો ઘેર વસાવે;
ચોરી ન કરે ચોર, કોઈ પર ગુણ નવ ગાવે;
નોહો કરી કો કરે નહી, વેડ કરે સાને મથી;
કહેછે વલ્લભ હર વીના, મન ધાર્યા થાતાં નથી.

છપો ૧૧૪

ને ઝાલ્યું રહે ચિંત, હરે નહી રાવણ સીતા;
ને ઝાલ્યું રહે ચિંત, પડે ન પરાસ્પર પીતા;
ને ઝાલ્યું રહે ચિંત, કુર્યોધન યુધ ન માંડે;
ને ઝાલ્યું રહે ચિંત, રામજી નાર ન છાંડે;
મન ઝાલ્યાં રહેતાં નથી, હર ધાર્યા સૌ થાયછે;
વલ્લભ કહેછે મુરખા, ચિંત વસ કેંવા જાયછે.

(૩૯)

છપો ૧૧૫

લક્ષ્મી વરના લેખ, પડ્યા મીઠ્યા નવ થાયે;
લક્ષ્મી વરના લેખ, કોયથી નવ ભુસાયે;
લક્ષ્મી વરના લેખ, લખ્યા ગુંદરની ગાર્યે;
લક્ષ્મી વરના લેખ, ટળે ના દીન હજારે;
લક્ષ્મી વરના જે લેખછે, તે પરમાણુ થાયછે;
વલ્લભ કેહે મુઠ્ઠા મતી, હું કંતથી કુટાયછે.

છપો ૧૧૬

હું કંત રાવાણુ રાય, રામચંદ્રે રાણુ રોજ્યો;
હું કંત દુર્યોધન, પાંડવે વન વીજ્ઞાજ્યો;
હું કંત કંસાસુર, ક્રોધ કરી કંબળે માર્યો;
હું કંત જરાસન, ભીમથી લઢતાં હાર્યો;
હું કંતી ના કુટઈ ગયા, ટેક રહ્યા કોના નહી;
કહે વલ્લભ સહુ હરી કરે, વીચારી હ્યો મન મહી.

છપો ૧૧૭

દશા રામને શીસ, પડી વન વાસ કહાડ્યા;
દશાનન રાય શીશ, નારથી જુદા પાડ્યા;
દશા કંબળને શીશ, માણીની ચોરી આવી;
દશા દમી ચંદ્રાસ, જમ્યો એ પરનું લાવી;
દશા પાંડવને શીર પડી, દ્વાદશ વરસો વન વહ્યા;
કે વ્યાસ દસા હરી ચંદ્રને, નીચ ઘેર ન્હોકર રહ્યા.

દેવા વિશે

છપો ૧૧૮

કુખી દેવાદાર, સુવા સ્વપને નવ પામે;
કપડાં બહુ ખેંચાય, જાય ત્યાં ઠાંમે ઠાંમે;
ઘેર પડે પોકાર, લહેણિયાં આવી બેસે;
ગાળો પાણુ દસ વીસ, ખાઈ ખુશામાં પેસે;
નીરભયથી નવ રહી શકે, નહીં સંસારી સુખકું;
કહે વલ્લભ સહુ માનજે, દેવા તુલ્ય નહીં કુખકું.

છપો ૧૧૯

દેવુ દારૂશુ કુખ, કદી દેવું નવ કરવું;
વેડી લેવી લુખ, ઉધારા તું પરહરવું;
દેવાના થઈ દાસ, રહેવું પડે સદાયે;
પડે જોડવા હાથ, વેણુ વાંકુ ન વદાયે;
દળીદર કુખ દેવે વધે, દેવે દાંનત ખીગડે;
કેહે વલ્લભ દેવા થકી, રહે આખરૂંથી ગડે.

મીઠાં માણસ વિશે

છપો ૧૨૦

મીઠા માણસ સંગ, રંગ કદી નવ કરીએ;
જે જઈએ પરદેશ, મ્હેત વિના ત્યાં મરીએ;
જણાય નહિ કઈ મર્મ, કર્મ તેનાં ધારેલાં;
મીઠાથી બહુ લોક, દિહાં જગમાં હારેલાં;
મુગો રહિને ખાલે નહીં, મીઠું ખોડું કે ખરું;
ગેબી ગોળો તે મારશે, વ્યાસ કહે કરજે પર.

(૪૧)

છપો ૧૨૧

મીઠું ન બોલે બોલ, તોલ તનમાં તે તાકે;
મીઠું માણસ લાગ, જોઈને મારી નાખે;
ગ્રહી પેટમાં પાપ, આપ ટાઢો થૈ રોજે;
ધણી ગોડવે ગેડ, નહી બોલેને બોજે;
આચરે નહિ કાંઈ મુખથી, પેટ મહી પાળી રહે;
મીઠા તણો સંગ છોડજો, વ્યાસ વલ્લભ સાચું કહે.

છપો ૧૨૨

રહે ચઢેયું મુખ, મુખ તેને નવ આવે;
ઝેરી જન દખાય, કોઈ રસ્તે ન બોલાવે,
કહે અદખો લોક, કટાંચુ મોઢું નરખી;
સગું સાથ નવ થાય, હસે નહિ કોજન હરખી;
વળી જગ સહુ અતડું રહે. ગણે કુકર્મી કાળજે,
વ્યાસ કહે રહે મુખ ચઢયું, તેજ ધણી ચંડાળજે.

છપો ૧૨૩

હસ્તુ રહે છે મુખ, દુખ તે જનનુ નાસે;
ઉમંગ સૌને થાય, જઈ જગ બેસે પાસે;
આણંદિ કહે લોક, હરખતું મ્હોડું જોઈ;
ગુણુ જગત સૌ ગાય, અદખો ન કહે કોઈ;
ભાવે લોક બોલાવીલે, ગંભત કરવા કારણે,
હસ મુખાને વલ્લભ કહે, મુખ મળે સહુ ખારણે.

અવળી રીત વીશે.

છપા ૧૨૪

હુનિયાંના દારંગ, જગત જુઓને ભાળી,
વાઠનારી છે જેહ, તેહને કેછે પાળી;
પાળેછે ઘીં પાત્ર, બોલતા તેને વાઢી;
બહુ અવળા ઉચ્ચાર, વદે હુંનીયાંજ અનાડી;
બાંધે પચાસની પાઘડી, તોરો તેનું નાકછે;
કેહે વલ્લભ પાછળ મુકે, અવળું આડો આંકછે,

છપેા ૧૨૫

ધુંધટ તાણે નાર, વ્રધ જનને દખીને;
કરે ઉઘાડુ મુખ, દીયર પ્યારો પેખીને;
ખહાર જતાં સણગાર, સજે બહુ સારા વાઘા;
પીઉંજ પાસે જાય, અંગ પહેરીને ધાઘા;
ઘેરે ઘડાલામાં હોય ધાણુ, પરમું હોય પ્રીતડી;
વલ્લભ કેહેછે જગ વીશે, જોજો અવળી રીતડી.

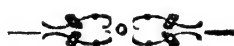
છપેા ૧૨૬

કાન સાંભળી વાત, કદી સાચી નવ કહીએ;
નજરે દીડી હોય, તોહ વીચારી લઈએ;
ઊંઘો કરીને ક્યાસ, આપ તપાસી જોઈએ,
પડદે પુછાપુછ, કરિને સંદે જોઈએ;
નીચે કીધા વણુ વારતા; કરે તામશી તાપના;
વલ્લભ કેહેછે તે ધણી, બનશે બેલી પાપના.

(૪૩)

છપેા ૧૨૭

જેન જેપર પ્રેમ, જેમ તે પરતે ધારે;
જેન જેની બીક, બીક તેને તે મારે;
જેને કટપના જેહ, તેહ સપને ઉપજાવે;
હૈયામાં જે વાત, હોયતે હોઠે આવે;
અહાર તેવો હોટકાર છે. વ્યાસ વદછે વારતા;
જેને પ્રેમ જેહ વાતનો, તેમ જેમ તે ધારતા;

ન્યાયાધીસ વીશે.

છપેા ૧૨૮

મરોને અમલદાર, પક્ષ પાટાને કરતા;
કરે નહિ સુભ ન્યાય; લેઈ લાંચો ઘર ભરતા;
ગ્રહસ્તોને દે માન્ય, ગરીબને ગરદન ઘાલે;
ઉસટ સુલટ ઈનસાફ, કરીને કુડો ચાલે,
રંડી બાળ ન્યાયધીશને, તેપર પ્રેમ ન આંશુવો;
કેહે વક્ત્રી પક્ષજ કરે, તે બહુ જાગીચો જાણવો,

છપેા ૧૨૯

એ જાણને વીરોધ, કાંઈ કારજનો ચાલે;
તેમાંકો ત્રાહીત, ચીત ડાપાણથી ઘાલે;
એક તરફની વાત, ચુણી સત્ય માની એસે;
કરવા તેની પક્ષ, આપ કુમખમાં પેસે;
બીજા ઉપર બહુ બરબડે, બુંડે મુખ ભણતો ફરે;
કેહે વક્ત્રી લાંબુરને, કામ ઘણું ગાલજ ભરે.

(૪૪)

છપો ૧૩૦

જોઈ બેના વિચાર; સાર સોધીને કાડે;
કોણ સાચને જુઠ, ઉર ઉરમી ઉઠાડે;
પછી તાણે પક્ષ, લક્ષ વસા તે ડાહ્યો;
સાણાનો સરદાર, લડતનો પરખે પાચો.
ખરી ખુંચ ખોળે તે ખરો, સ્વાલ કરે સુ પક્ષનો;
વક્ત્રલ કેહેછે જાણવો, તે નર ખત્રીસ લક્ષણો.

કામી જન વીશે

છપો ૧૩૧

કામી નર કે નાર, જર બુધીમાં ઝીણાં;
નેત્ર છતાં તે અંધ, કરમ સુજે બહુ હીણાં;
નહીં લાજ મરચાદ, સ્વાદ સાચો ક્ષીડનો;
રહે થઈને લબ્ધ, પાસ પ્રેમી પીડનો;
રાત દીન જખના જરની, અન ઉદક ભાવે નહીં;
વક્ત્રલ કેહેછે કામીને, નીંદ્રા પણ આવે નહીં.

છપો ૧૩૨

કામાતુર જન જેહ, તેહની જીભ્યા જુઠી,
કોડી ન રહે પાસ, ગર્થથી ખાલી મુઠી;
તસ્કરમાં પણ ત્યાર, દગામાં દાનત દોડે;
નીચ નીશામાં પુર, નકારાં વાયક મ્હોડે
જરી જન સગુ સમજે નહીં, છાક ભરયું છટકેલછે;
કેહે વક્ત્રલ જગ જાણજે, કામી જન વટસેલછે.

મન વીના મળવા વીશે.

છપો ૧૩૩

માન્ય વિના પર ઘેર, કદી કાળે નવ જઈએ;
રહે ન રાખ્યો ખોળ, ભારથી હાવા થઈએ;
કેડ પતીકો હોય, તોણ સાચું નવ જઈએ;
કરવા ચહિએ પ્રીત, આખર તેમાં ખોઈએ
વાણ માંન્યે મળે ગાદીચો, પણ તે ધુળ પરમાંણવ;
કેહે વલ્લભ ધુળ માન્યથી, મળતાં ગાદી બાણવી.

છપો ૧૩૪

જે ઠામે નહિં ભાવ, લહાવ ત્યાં ક્યાંથી વીત;
હેતુ નિહાળે, પાર પડે નહીં પ્રીતે;
મળે નહીં જ્યાં માન્ય. ધ્યાન ત્યાં ક્યાંથી લાગે;
લુટાય જ્યાં અનેક, છેક ત્યાં ભય સું ભાગે;
જેહ ઠામે ઉમંગ નહીં, ત્યાં વેળા કેમજ વળે;
કેહે વલ્લભ અન ના મળ્યું, તો ધન ત્યાં ક્યાંથી મળે;

જીવોના દેહ વીશે

છપો ૧૩૫

વધદ કરે પેદક, રોગ તે તનના ટાળે;
ચેપ ચોટતો હોય, તોય પણ તે જન ખાળે;
લાવે મુગી મુગ, વનસ્પતી ભાર હરાડે;
ઝોશધીઓ અનેક, ચોપડી રોગ મટાડે;
ખઈ વધદનું ઝોસડ મળે, મળે બનેલા બહોતનું,
વલ્લભ કેહેછે નવ મળે, સોધ્યું ઝોશદ બહોતનું.

(૪૬)

છપો ૧૩૬

કદી ન મુકે કાળ, રસા તાળે જઈ બેસે;
સસ્ત્રક પેટી હોય, કોય ત્યાં છુપી પેસે;
ઘર બાંધે જગ માંય, વાસ પુરે જઈ વનમાં;
ઊઠંબરૂ બકતર, કવચ કો પ્હરે તનમાં,
લે સાહેતા તપશી તાણી, ચતુરાઈ નહિં ચુકતો;
પાણુ વણ્ણભ ક્રેહે કાળતે, કોઈને નથી ચુકતો;

છપો ૧૩૭

સગાં માતકે તાત, બ્રાત ભગની ને નારી;
મામા કાકા કંથ, છોકરાં સૌ સંસારી;
ગાય બગદ કે ભેંસ, અબજકે પોપટ પાળે;
કાંતો તેલે દહેણુ, કાંય તો દુબું વાળે;
જેહુ જેને સંસકાર છે, તે તે ભેગું થાય છે;
દેહેણુ દેંણુ વણ્ણભ ક્રેહે, પુરાણ થયે સૌ જાય છે.

પાપીની પ્રીત વીશે.

છપો ૧૩૮

પાપી બાંધે પ્રીત, આસ રાખીને જરની;
પાપી બાંધે પ્રીત, મેમદા જોવા ઘરની;
પાપી બાંધે પ્રીત, ઉડુનર લેવા માટે;
પાપી બાંધે પ્રીત, તેડવા વાંકી વાટે;
પાપી બાંધે પ્રીતડી, કાંઈ મત્તભને કારણે;
ક્રેહે વણ્ણભ જે સ્વારથી, તે ન ચડાવો બારણે.

(૪૭)

છપો ૧૩૬

કરે માણુની પ્રીત, રીત એતો રૂડાની;
સ્વારથની મીત્રાઈ, કરે જાતજી ભુંડાની;
દાસ્તી દીલની હોય, કોય દીવસ નવ ઢુટે;
આશાની અસનાઈ, પ્રેમતે પલકે ખુટે;
કરે ભાઈબંધી ભીડની, દામ નારને અન વીના;
સદાયે સરસ તે ચાલતો, વલ્લભ મુખ ખોલે ખિના.

છપો ૧૪૦

સૌમાણુ ખાંધો રમેહ, નેહ વીમાનો જાણિ
નીકટ નાવે કોય, વપત વેળાએ સાંણિ
રાજવંત જે હોય, લક્ષમી લેવા ખેલી;
જાર કરમને માટ, ભડે દાસ્તી ખાંધેલી;
રાવણુ જેવાને જરજ્યો, ખેહાલે મુઆમથી;
મત મુકજો સહુ સ્નેહનો, છે પણ સત્યચારી નથી.

વ્યશન વીશે.

છપો ૧૪૧

વ્યશનને વસ જેહ, તેહનો સંગ ન કરીયે;
જાતાં ખુદાર ખજાર, સાથથી લાજ મરિયે;
ખોલે વ્યસની વેણુ, કોણુ સાચુ નવ કહીએ;
આપે કોલ કરાર, તોહયે વિરવાસ ન રહીએ;
હોય ભુપત કે શેડીયો, વળગ્યુ વ્યસન જે જાતને;
વલ્લભ કેહે વ્યસનીં થયો, તે નગણુ જિન માતને.

(૪૮)

છપો ૧૪૨

જો નર નાંસા ખોર, ચોર તે જરૂર જાણો;
ભાંગી પીચે ભાંગ, તેહને ઘર ન આણો;
અફિણ હરામી ખાય, પીચે ગાંજે ગંજેરી;
મુંઢ કરે મધ્યપાન, ખને વટલીને વહેરી,
તાડી સંગ તુછ જાતને, ગોગટ થઈ ફરતો ફરે
કેહે વણલ વ્યસની થયો, તેનું ચિત ચોરી કરે.

છપો ૧૪૩

કરીએ કમૈ જહ, તેહ પડદામાં સાર.
સુભ અથવા અસુભ, ખુબ ન્યાર કે પ્યાર.
મીઠાસ કે કડવાસ, ભજનકે ચોરી ચાડી.
પાપ જારકે પુન્ય, વાત સીધી કે આડી.
સગળુ તે પડદે સોભતું, ખુલ્લિ ચીજ બે સાખની.
કેહે વણલ સૌ માનજે, ખાંધી મુઠી લાખની.

છપો ૧૪૪

સાખે સઘળુ સુખ, કુઃખ પાણુ સાખે નાસે.
સાખે સુભ વહેવાર, સાખથી તર્કટી ત્રાસે.
સાખે રે' ભય ભાર, સાખથી માન્ય મળે છે.
સાખે સૌ વહેવાર, સાખથી દામ રળે છે.
સાખ તે સહુથી શ્રેષ્ઠતા, ઇજ્જતનું એ આભ છે.
કેહે વણલ સૌ સાંભળો, સાખ લાખનો લાભ છે;

(૪૯)

છપો ૧૪૪

શાખ ટળિ મળે લાખ, લાખ તે રાખજ નાંણો.
શાખ ગયે સૌ જય, મળેના અનનો દાંણો;
શાખ ગયે બેવાર, જરા જગમાં નવ ચાલે;
શાખ વગરનો જન, કોઈ ઘરમાં નવ ઘાલે;
શાખ ટળી તે જગથી ટળ્યો, શાખ મનુશનું મુળ છે;
વક્ષભ કહે છે સાંભળો, શાખ ગયે સૌ ધુળ છે.

છપો ૧૪૬

નાગુ નાચે નાચ, આપ પાતાળે પેશી;
ખાટું ખાણું ખાય, ચાહ્ય તો પડે બેસી;
ચોરી કરિને ચોર, વસે સહુકારી વાશે;
ખુની જન કરિ ખુન, થાય શતો લુપ પાસે.
છીનાળી કરિ છીનાળવા, કરમાં માળા સાહ્ય છે;
વક્ષભ કહે રહે ચુપ નહી, વા વાર્તા સૌ જય છે.

છપો ૧૪૭

બેક કરે કુંડ કામ, કામ તે શહુનો ટાળે;
હોય કરમ ચંડાળ, બીજ ખહું જનનું ખાળે;
કપટ કરે હુંમેસ, દેશની ઈજ્જત ખુએ.
કરે આપનું કાર્ય, જસ્સ પાછળ નવ જુએ;
મતલબ આપની સાધીને, પાપી જન પંથે પળે;
કહે વક્ષભ તે જીવને, રણતાં રોજ નવ મળે;

(૫૦)

છપો ૧૪૮

જે શીખેલો પાઘ, માન્ય તેતો ખહું ખાચે;
જે શીખેલો રાગ, તેહ ગાણુ નવ ગાયે;
જેને વચક હોય; કહેથી તે નવ વાંચે;
જે શીખેલો નાચ, નચાવે તે નવ નાચે;
આ સરવે અહંકારીને, માન્ય કદિ ના દીછાએ;
કેહ વલ્લભ મોંઘા તણી, પળશી પળના કીછાએ.

છપો ૧૪૯

ગરજને નહિં ગત્ય, મત્ય હાકે પોતાની;
જાણિ ન પરની પિડ, અન્ય હસતા રોતાની;
મતલબ સાધે આપ, બાપ ગર્ધવને જોલે;
બને આંધજો ભીંત, બકે ખહું બુચટ તોલે;
ગરીબ પાણુ દખડાવતો, એજ સુદ્ધ સુમારછે;
કેહ વલ્લભ સહુ જાણુજો, ગરજ જન ગુમારછે.

છપો ૧૫૦

મળતુ વેવીશાળ, ભાગતા તે જન પાપી;
પોતે સારૂ ચ્હાય, સુધરે નહી કદાપી;
ફરી રંકનુ ભંગ, આપ ઘરમાં લે તાંણી;
તે કન્યા રંડાય, થાય અંતે હુંળ ધાણી;
પર વેવીશાળ ભાગીને, મુંઠ મન ખુશી થાયછે;
વલ્લભ કેહેછે છેવટે, મુળ સમુળ જાયછે.

(૫૧)

છપો ૧૫૧

કોઈ કરે સુભ કામ, કરતાં બગડી જાય;
 પછી ધરે બહુ શોક, શોક ધરવે શું થાય;
 ખીજા મુરખ લોક, જય દેવાને ઠપકા;
 શીઘ્ર કર્યુ આ કામ, નકાંમા નાંખે લપકા;
 હીમત સહોદરે આપવી, લોચન હાંસું લુછવું;
 વલ્લભ કહે પાણી પીને, પાછળ ઘરશું પુછવું.

૩૫ જોખન વીશે.

છપો ૧૫૨

જેને જાદ ૩૫, તેહને આજ ચડેછે;
 નર્તી કરે નીંદ્યાય, પાપિ જન પુઠ પડેછે;
 કરે આંગળી લોક, શોક ઉપજાવે ઝાઝાં;
 ઈજ્જત હલકી થાય, તોડાવે દુસ્ત મજાઝો;
 વગર કુડે ઝંકરા પડે, હુખી રૂપાણુ જનછે;
 વલ્લભ કહે બહુ રૂપને, માંચેતો લાંછનછે.

છપો ૧૫૩

હોય જોખનનો મદ, હૃદય વાળે વળી ઉધો;
 સોમાણુ દીને શીખ, તથાપી થાય ન સુધો;
 બહુ બગને અહંકાર, જાન વિકાર ભરેલો;
 કટુ વેણુ કુ ચાલ, ક્રોધ હરનીશ કરેલો;
 આંખડી પાંખડી ખીલતી, જોખન ચડતા લોહીનું;
 ફેરે વલ્લભ જવાનીચો, કહ્યું ન માને કોઈનું;

(૫૨)

સમો વર્તવા વીશે.

છપો ૧૫૪

સમો ભણે જન જેહ, તેહ જગમાં જસ પામે;
પડે કદાપી કાળ, દુખતો પાણુ તે વામે;
હુપદ ધરીને રીત, રાખતાં વીત ખુએછે;
સમો સરવથી શ્રેષ્ઠ; વિસ્વ તેને જીએછે.
સમો વર્તે સુખ ભોગવે, દુનીયાનો એ નેકછે;
સંસાર સુખ સમા થકી. વ્યાસ વદે રધ્ય દેકછે.

સ્વભાવ વીશે.

છપો ૧૫૫

જેને જીભનો સ્વાદ, ખાદ તેને ખહુ આવે;
ખુએ ઘરને ગામ, ગામથી ગર્થ ગુમાવે;
કોડી ન રહે પાસ, પછી તે શીખે ચોરી,
છેવટ વટલી જાય, ચડાય છોરા કે છોરી;
જેને ચટાકો જીભનો, તે લક્ષણ નહિ ઠીકનું;
કેહ વલ્લભ ખાય ખુશથી, બેઠને અનામીકનું.

છપો ૧૫૬

મધુપાન પીનાર, દુધ આપો ભી એને;
સ્વાદિક અપરમપાર, પાણુ રૂએ નહિ તેને;
માંસ આરી ને અન, આપવે ઊર ન ભાવે;
અન આરીને જન જેહ, તેહને અન્ય ન ભાવે;
ખળને મહેનત રૂએ નહીં, ફાગટ ખાવા ચાહ્યછે;
વલ્લભ ફેરે માંણુ પ્રક્ટી, પંડ પડે તે જાયછે.

પરચુરણ વીધ્યો.

છપો ૧૫૭

હયને વહાલો ધર્મ, નીચને વહાલી નોંધ્યા;
મુશને રણ યુધ, ગ્નાનને વહાલી વીધ્યા;
આદીતને જીહાર, શીવજીને જળ ધારા;
હરિને પરઉપકાર, ભક્તને ભક્તો સારા;
વસ્તારીને વસ્તી ગમે, સુભ સોભા દખાડવા;
વક્ષભ કહેછે વોખને, વહાલા લાગે લાડવા.

છપો ૧૫૮

જારી જનને જાર, ચારને વહાલી ચારી;
કંન્યા દ્રવ્ય ખાનાર, તેહને ગમતી છોરી;
જીગારીને કુત, રમ્યાથી લાગે રૂકું;
બ્યસની જનને કેફ, ઠીક ભુંડાને ભુંકું;
શાને શાહુકારી ગમે, પ્રીય સુભને સુમતછે;
કેહે વક્ષભ જગ જાણુજો, સતિને વહાલુ સતછે.

છપો ૧૫૯

મજે ગરીબને ગર્ધ, કુઠામી બેસે ઠામે
નહોકરી લાવે નીચ, કુઆરો કંન્યા પામે;
વંજ પામે સુત, બુધ વણુ હુજર શીખે;
અભણુ ભણુ વીધ્યાય, પ્રેમથી પુસ્તક પીખે;
સાક પીરસનાર નાતમાં, કો કાર્ભારી થાયછે;
કેહે વક્ષભ આ સર્વના, ચક્ષ બાચિએ જાયછે.

(૫૪)

છપો ૧૬૦

કોને ધન હંકાર, કોયને રૂપ તણાછે;
કો જનને વીધાય, કોયને જથે ઘણાછે;
કોય આખરૂવાન, કોયને બળ જોધ્યાના;
કોને હુજર હાથ, કોય હુકમ હોધ્યાના॥
કોઈ જનને નામના તણા, કોને હંકાર કળનો;
પાણ વ્યાસ કહેજે રાખસે, તે છવ છેવટ ધુળનો.

છપો ૧૬૧

ઘટે દગદરથિ દામ, બોજ બોટયાથી ઘટેછે;
ઝિહ્લુ વદે વહેવાર, માન્ય મસ્કરિયે મટેછે;
અતિ ખેરે પતિયાર, આળસથી ઉદ્યમ નાસે;
નીંધાથિ પરીવાર, ઘટે છે ચારે પાસે;
આથડયાથી ઘટે આખરૂ, ઊંઘથી ઉદ્યમ જાય છે,
કેહે વલ્લભ ધ્યાન રાખજો, ચેતવાણીનો ન્યાયછે.

છપો ૧૬૨

માગવું વીમ્ર લોક, સોક મુકીને મનનો;
માગવું સાંઘું સંત, તાપ ટાળીને તનનો;
માગવું પૈદ વકિલ, વાળંદ માગી લેવું;
માગવું જોસ ફકિર. જરા શરમાવું કેવું;
આ લોક સરમાય માગતાં, ચુલે ચડે ન તાવડી;
કેહે વલ્લભ માગ્યા વીના, નથી પિરસતી માવડી.

(૫૫)

છપો ૧૧૩

નીચ સંગથી નીચ, ઊંચથી ઊંચ જાણ્યે;
સ્થાને સંગે સાહ, ચોરથી ચોર ગણ્યે;
સપુત સંગ સપુત, સાણે સાંણા સર્જ્યે;
કપુત સંગ કપુત, ઘેલે ઘેલા પર્જ્યે;
તાડી વ્યાસ કહે પીછ્યે, ગાય તળે દુધજ લહે;
તાડ તળે દુધ પીછ્યે, તોપણ સૌ તાડી કહે.

છપો ૧૧૪

સર્પ સુંદરી ચોર, વાઘ વેશ્યાને બેરી;
વાળંદને વાંતર, જીકને જાણસો ઝેરી;
વીંછી વ્યસની રાય, સ્વાન સુઅરને છોર;
કપટીને કાઠેલ, તામશી મુકેલ બોર;
કંડાં જળને અગની થકી, બાંધવો ૦ કુ પીછ્યે;
કહે વલ્લભ આ સર્પના, કો વિસ્વાસ ન કીછ્યે.

છપો ૧૧૫

નીર વીના સરીત, સુત વીનાની નારી;
જોખન વીના અંગ, રગ રૂપ વીના ભારી;
રતુ વીનાનું ફળ, ખજ કજ હીણ જે જાહે;
હિભ વીનાનો સ્વાદ, કહો શો ભાગે ખાધે;
દાતા વીનાના યાચકો, અંદ્ર વિનાની આમની;
કેહે વલ્લભ સોભે નહી, કંથ વગરની કામની.

(૫૬)

છપો ૧૬૬

પરધનને પરનાર, પર સીખને પર સુદ્ધી;
પરરૂપ પર ઠહેવાર, પર પરીબળ પરબુદ્ધી;
પર ઈજ્જત પરનામ, પર સુખને પર સોભા;
પરગુણ પર વીદ્યાય, પર દુખને પર ઓભા;
પર હોદ્દા ને પર દીકરા, આપે લેવા ધારતા;
કહે વક્ત્રભ કાંઈ ના વળે, ફાગટ ફાંફાં મારતાં.

છપો ૧૬૭

નમે ન નીચી જાત, નમે ન કુળ હીણ નારી;
નમે ન માણસ મુંઢ, નમે નકો અહંકારી;
નમે ન ઉંચુ ઉંઠ, નમેન પાત્રજ ઓછુ;
નમે ન ગર્ધવ બુધ, નમે ન છોકરૂં છોછું;
તરૂં એ રંડાનુ ન નમે, ફાવે તેમ મરો મથી;
ઉચો વક્ત્રભ કહે તાડછે, તો તે નિચ નમતો નથી.

છપો ૧૬૮

ટજો અનરથી રાજ, ટજોને નખળી નારી;
ટજોને અટકણુ અસ્વ, ટજો નર વિલીચારી;
ટજો યુરૂનો સીબ્ય, નામ દૈ લાંચન રૂતો;
ટજોને પુત કપુત, પાછળે અવજસ લેતો;
ટજો ગળીચો સુત ગાયનો, કપટિ મિત્ર પાણુ ટાળીએ;
કહે વક્ત્રભ આ સહુ મુએ, રૂવ જરા નવ ખાળીએ.

(૫૭)

છપેા ૧૬૬

જુઠાનું છે પાપ, જુઠ કેવાને કહેવું;
ગેયી જો નુકસાન, જુઠ તેવાને લેહેવું;
કોનર જાતો હોય, કહે હું જાઉં બજારે;
પંથે પળતાં કોય, ખોલાવેથી વહે ત્યારે;
કેહે જોનારો જુઠડો, બજાર કહી આડો ગયો;
તેને જુઠો નવ જાણવો, વ્યાસે સત્ય સાચો કહ્યો.

છપેા ૧૭૦

સાંભળ હવડા સીખ, બીક કરજે તું આઘી;
હુલ કરતાં નીધાય, કરે કુનીયાં નીરભાગી;
શહાય થાય જગ માર, જાય ઈજ્જત ખાપુકી;
પાણુ સત્ય સાર ટેક, કદી નવ દેવો મુકી;
દે દુરીજન બહુ કુંખકું, પાણુ સામગીચો સ્હાયછે;
શાર કરતાં વલ્લભ વદે, શત્રુ થકી શું થાયછે.

છપેા ૧૭૧

સત્ય કાજ સતી સુત, ગયા પાંડવ વનવાસે;
સત્ય કાજ નજ રાય, વહુચો વન વામા પાસે;
સત્ય કાજ હરીચંદ્ર, મસાણી થૈને બેઠો;
સત્ય કાજ બળી રાય, આપ પાતાળે પેઠો;
મોરધ્વજે સુભ સત્યથી, કરવત દહ કપાવીચો;
મગાળસા સુત ખાંડીચો, પાણુ સત્ય જય વરતાવીચો.

(૫૮)

છપો ૧૭૨

ટેક કાજ કંઈ રાય, હરીને કબુલ ન કીધા;
 ટેક કાજ અભીમાન, સપ્ત કોઠા શીર લીધા; .
 ટેક કાજ જરાશન, કેદથી રાય ન છોડ્યા;
 ટેક કાજ ગાંગેવ, ગુરને કર ના જોડ્યા;
 ટેક કાજ દુરીચોધને, નાપી પાંડવને મહી,
 વ્યાસ કે ટેકથી રાવણે, સીતાજી આપ્યા નહી.

સમસ્યાના છપા.

છપો ૧૭૩

ચાર નારજો જોડ, તેમના એકજ સ્વાંમી.
 દખાવ વાંમન રૂપ, રહે નારોને નાંમી;
 હજી આસન નાર, નાથ થઈ નીચે બેસે;
 જમે જણીઓ ચાર, જઈ વર વચમાં પેસે;
 કંઈ વીના જમે કામની, તો અડધી ભુખી રહે;
 પુછે વક્ત્ર સહુ સાથને, આ ઉત્તર કીયો કહે.

ઉત્તર.

જમાણા હાથની ચાર આંગળીઓ અને પાંચમો અંગુઠો.

છપો ૧૭૪

ચાર નારનો સાથ, નાથ તેને એક રૂંડો;
 ફૂંખમાં વ્હાલો હમ, સુખમાં ભારે ભુંડો;
 નીચ કંઈ કરી નાર, બાર બગડીને આવે;
 નકડો તેના નાથ, ગંદકી ધોવા જાવે;
 નર નારોને લડાઈછે, અને જમે કો દીન નહીં;
 પુછે વક્ત્ર સહુ સાથને, આ ઉત્તર કોણુ દે કહી.

ઉત્તર.

કાલા હાથની આંગળીઓને અંગુઠો.

(૫૯)

છપો ૧૭૫

નારીપર નર એક, ચડાવીને રગદાજે,
આંગળી ઘાલી લોક, ચાંમડી ઘેની ચોળે;
મસળે સૌ બે હાથ, પછિથી મારે તમાચા;
મુખથી ચુસે તેહ, જેરવે નહિ નર કાચા,
પાકા પુરૂષને તે પચે, રસકસ ચુશી લે સહુ;
કેહે સમશા વલ્લભ તાણી, ચાતુર નર તેને કહું,

ગીતર.

તમાકુ ઉપર ચુનો, મસળનાર ખાનાર માણસ.

છપો ૧૭૬

સોજ સસ્ત્ર સત આઠ, કામની કબજે આણી;
એકસો અઠે નાર, થઈ હરીની પટરાણી;
વહાલી પ્રભુની જેહ, તેહ લોકોએ જાલી;
મચડી મસળી છેક, લઈ અધારે ઘાલી;
વારા ફરતી સૌ ભોગવી, નરમ થએ આવી દયા;
હુરિની વલ્લભ ગ્રહિ કામની, તેથી પ્રભુ રાજ થયા.

ગીતર.

ફેરવવાની માળા.

છપો ૧૭૭

વંદળ જતી એક, તેહપર બે નર ચડતા;
બે નર ઉપર નાર, નારપર બહુ નર પડતા;
તે સૌ સંકેલાય, એટલે નામજ નારી;
મનુસ માત્રો રહાય, થાય તેનાથી ચારી;
દેહેરી લાલ એ નારીને, તજે નહીં ભરશેઠકમાં,
વલ્લભ તાણી સમશા કોહો, પુછુ લાલા લોકમાં;

ગીતર દેગહરો.

પાંત અને કાથો ચુનો, સોપારી સુંલ જાણુ;
એળચિ કણ ખીડી કરી, ખીત વધે પરમાણુ.

(૬૦)

છપો ૧૭૮

ત્રૈણ જાણાની જોડ, જોડ બળેછે મ્હોટી;
બોલેછે તે અંધ, ન સુણે સારી જોટી;
મુણનારો જે જન, નવ્ય બોલે નવ દખે,
દખતો આણવાચક, બહુ ખરો આણ લેખે;
આ ત્રણ જણ રહે સંપીને, તો મન ગમતુ થાયછે;
એક એકવાણુ બોલે નહીં, વલ્લભની સમશાયછે,

ઉત્તર.

છપો ૧૭૯

બોલનાર છે મુખ, દખતું નથી કદાપી;
સુણે નહીં લગાર, જોડ બે એને આપી;
સાંભળનારો કાન, એહથી નવ જંખાયે;
એને પણ બેજોડ, નહીં ભાશણ ભંખાયે;
આંખ સરવે ચીજ દખતી, પણ બોલી જાંણે નહીં,
મુણી સખે નહીં વારતા, વલ્લભે તે સમસ્યા કહી.

છપો ૧૮૦

બે નારો છે શ્વેત, જોઈ છે જુગતે ભાળી;
નીર્જે ન આપ શરીર, ખાંપણ્યો લાગી કાળી;
રાતે લાગે સરમ, માટ પડદામાં પેસે;
દિવશે મુકે લાજ, બહાર હુઘાડી બેસે;
જાદુગરી તે નારીઓ, જગ વસ કરવું જાણતી;
કેઈ વલ્લભ સમસ્યા કહે, સૌને બહાલી પ્રાણથી.

ઉત્તર.

બે આંખો એજ ઉત્તર છે,

(૬૧)

છપો ૧૮૧

એક અબળા રસાળ, આપવદી ગાય ગાંધુ;
સ્વાદીક સૌથી સર્સ, ખાય ખુશીનું ખાંધુ;
તેને નર બતરીશ, ઘેર ઘાલીને ઉભા;
બીપર નર બે શ્રેષ્ઠ, ચોકિ કરનારા સુખા;
તેમાં એક બડ મુછિયો, ખીન્ને મુછવાળો સહી;
કેહે વલ્લભ સમસ્યા કહો, ચાતુર નર સભા મહી.

ઉત્તર.

છાલ ૧ દાંત ૩૨ હોઠ ૨ સહીત એજ ઉત્તર.

છપો ૧૮૨

એક નર ઉત્તમ નામ; વસે છે વાસો વનમાં;
વેઠે વા વરસાદ, ટાઢ તડકો સ્હે તનમાં;
નારો વાણ વસ્તાર, જાણીને મરતો ભારે;
શત્રુ થાય સંસાર, ઇંટ લાકડીયો મારે;
તે નર જાણે બધી દીકરી, લોક હરાણ કરી જાય છે;
કહે વલ્લભ તે પુત્રીને, સૌ જગ કરડી ખાયછે;

ઉત્તર.

આંખાનું ઝાડ એજ ઉત્તર છે.

છપો ૧૮૩

છાક છકેલું છેક, જનાવર એકજ જાયુ;
કીધું સૌને મુખ, કુંખ કુનીયાંનું ખાયુ;
જીવ વિનાનું જોર, કરી મતવાલુ મહાલે;
દીન એકમાં દાઠ, થકી સત ગાઉ-ચાલે;
માહા મહોદ્દું મુખ એકછે, ભગભગ ભારે ભાંખતું;
મુત્રે બેઠ ઈંદ્રી થકી, ચીસ કારમી નાંખતું.

છપો ૧૮૪

ખટ ચરણોછે ગોળ, સહુ સાથે ડગ ભરતા;
 અંગે અગન અપાર, અતી અંગારા ઝરતા;
 ઉડળે અંગે નીર, નસો કોટીધા જેમાં;
 અવળ પગે પાણુ જાય, પુઠ ફરે નહીં તેમાં
 પાણી પીચેછે તે ઘણુ, કાસ્ટ પહાડો ખાયછે,
 જે બાહુ બાંહોની મહી, ઝટ આવે ઝટ જાયછે.

હી-તર—આગ ગાડીનું ઈજન.

ફોહરો.

વાગ વના દસ વાળછે, તેતો કીયા વાળ;
 સાંણા સર્વે સોધીને, ઉત્તર દયો આ કાળ.

હી-તર છપો ૧૮૫

રાયકવાળ રવાળ, પોડવાળ જતિ જાણિા;
 ગયાવાળ ગુણવાન, ઉને વાળ નહી અજાણિા;
 પક્ષીવાળ પુન્યવંત, ખેડાવાળજ ખેસાડુ;
 રોઢવાળને રગ, કદી નવ ખોલે આડુ;
 દીસાક્ષાળ દીન પાળછે, છે ગોમતિવાળજ ઘણા;
 તે દસવાળ વક્ષમે કહ્યા, ભાગ્યા સંદ સૌ તણા;

ફોહરો.

પાંચ ચણ્યો પાચે ફણો, પાંચે જણો અંદર;
 નર નારો નાત્યો ઘણી, દખવી દયો પંદર.

હી-તર છપો ૧૮૬

ગહાંચણુને મોચણુ. કમાચણુ જતી જાણિા
 ખાવચણુ અવદીચણુ, ચણો પાંચે ઉર આણિા;
 ખોર્ષાદણુને લોદણુ, ખરાદણુ દણુમાં આવી;
 તપોદણુને વાદણુ. દણો એ પાંચ ખતાવી;
 ભાડ ભુજણુ દરજણુ જુઓ, ખાજણુ ખોજણુ છે સહી,
 ઘાંચજણુ સહીતજ પંદરે, વક્ષમે તે જતો કહી.

દોહરો.

પાંચ તણો ને ખટલણો, ત્રણ ખણો છે નેહ;
આદ જતો નેધને, ભાગો કો સંદેહ.

કી-તર છપો ૧૮૭

રાવતાણ ને ભીસતાણ, જુઓ રજપુતાણ રૂડી;
કાયતાણ કીસ્ખાતાણ, છેવટે સૌથી ભૂડી;
મુગલાણને ભિકાણ, પોમલાણ ગોલાણ ગણુજે;
કલાલાણ ભાકેલાણ, બ્રામણી છેવટે ભણુજે;
ખાણમાં કણખાણ મુખ્યતા, બીજી જત ચોખાણુજે;
સૌ ભેદ વ્યાસે ભાગીયા, ત્રીજી ખાણ ધોખાણુજે;

દોહરો.

ખેડ સણોને ખે ઠણો, ત્રૈણ વણોજે સાર;
વ્યાસ વદ ઉત્તર કહો, કરીને મન વીચાર.

કી-તર છપો ૧૮૮

ખારસણને ગોસણ; સણો તે ખેડ સમજાજે;
મરેહણ ખારેહણ, ઠણોને સંદેહ તજાજે;
વાણમાં ગણો લેવાણ, કડવાણ તેની નેડે;
ત્રીજી વણ સાગવાણ, જુઓ સૌ સાચી હોડે;
ખેસણોને વળી ખેઠણો, ત્રૈણ વણોની વાતજે;
વ્યાસ કહે શુભ સોધીને, શાણહણ વણની જાતજે.

છપો ૧૮૯

અષ્ટ સ્વાદ જગમાય, સ્વાદ નવમે કોકાકો;
છલ્લાયે લે સ્વાદ, વાદ પછિ કરવા માંડો;
ખાતાં ઊપજે હર્ષ, પ્રથમ ગળ્યો સુભ સારો;
અતી આનંદ થાય, ખાય ખાટો ને ખારો;
કકુવો તીજો ને તુરો, મીઠો ને મોજો વળી;
કેહ વલ્લભ સ્વાદ નીકજે, ખે ચાર ચિજ ભેગિ મળી.

નામના અવગુણ વીરો.

છપો ૧૬૦

ધર્યુ રવીદત નામ, હોય રાત્રી તુંદ્ય કાંતી;
સાંતી દાને ક્રોધ, નામ શાનું તે સાંતી;
કુમેર ધરિયું નામ, નહીં ભંધારે કોડી;
ભીખારીદા નામ, દામ દીધેલા જોડી,
નામ ગીરધારી પાડીયું, હેપુ પણ ધરી ન શકે;
ક્રોધે વલ્લભ નામ જોખડો, સહુથી સવાયું બકે.

છપો ૧૬૧

મગન ધરાવ્યું નામ, ફરેતે સદા ઉદાસી;
ધર્યુ ધરમદાનામ, ઘણા ને દે કંદ કાંસી;
નામ ધરે અટોળ, હોય ખડું ઉદમવાળો;
ધરે ધોળિદા નામ, નરો કાળજથી કાળો;
ઘણા દયાળદાસ નામના, કસે તાણાં કરમે કરે;
વ્યાસ વદે હીરા નામના, રોડા તુંદ્ય રખડી મરે.

છપો ૧૬૨

કપટી હોય અપાર, ધરાવે નામજ ભોળો,
કુલડી આપી એક, લિ આવે મોટા ગોળો;
કુગરદા ધરે નામ, હોય તરણાને તોલે;
જુઠાસા હોય નામ, સદા તે સાચુ ખોલે;
ગરીબદાસ નામજ ધર્યુ, ગ્રસ્ત આપ હોયે ઘણો;
કહે વલ્લભ દેવ દત્તમાં, ગુણ હોયે દૈતો તણો.

(૬૫)

છપો ૧૯૩

ગાંડા ભૈધરિ નામ, પોતાની પાળે રાંડો;
આપ ઉછેરે બાળ, ત્યાહરે સાંનો ગાંડો;
હાલ્યા ભૈ ધરિ નામ, ઇંટ લૈ સહુને ધાયો;
ફેરે નગન યે ભાન, તાહરે સાંનો હાહ્યો;
બ્યાલાભાઈ નામજ ધર્યું, કડવો તે સંસારને;
નામ પ્રમાણે ગુણ ના મળે, ધીક નામ ધરનારને.

છપો ૧૯૪

હોય ધનભાઈ નામ, મરે તે ચરખો કાતી;
નામજ ગંગા બાઈ, દસે દાડે નહી નાતી;
ધરે લક્ષ્મી નામ, ભીખ માગીને ખાતી;
નામ હોય કસ્તુર, નરી ગંદી ગંધાતી;
કંકુભાઈ નામજ ધર્યું, કાજળથી કાગી ધણી;
વલ્લભ કે રૂપમાં નહી, ત્યારે નામ સાંનું મણી.

છપો ૧૯૫

રૂપાગી ભૈ નામ, હોય અંગે બહુ ખોડો;
ધુળી ધરિયું નામ, ઉપજે દામ કરોડો;
નામ હોય સંતોક, પ્રવ્ય સાંચે હોવ ચોગી;
હોય દિવાગી નામ, બગે હૈયામાં હોગી;
નામ હરખાભૈ પાડીયું, નિત છાતી સિસ કટતી;
નામ ચંચળ વલ્લભ કેહે, દાઢ પ્હોર દાડે ઉઠતી.

(૬૬)

છપો ૧૯૬

નામ હોય સરસતી, પતી તે કરે હજારો;
અમરત પાડયું નામ, મુખમાં ઘોલ નહારો;
નહાંની ધરિયું નામ, કેમ ઘડપણમાં નાંની;
મોઘી ઐ ઘેર ઘેર, ભમે તે મોઘી સાની
ખહુ જન નામ પાડે ભલી, ભુંડી આખા ગામમાં;
વ્યાસ વહલમ કહે ગુણ વિના, આગ મુકે એ નામમાં.

છપો ૧૯૭

ચંદા ગવરી હોય, અમાંસીક ચંદા જોવિ;
ભુરી પાડયું નામ, કોડ નિકળ્યા હોય તેવિ;
કાસિ નામની નાર, છોસ કાંઈ નવ પાજે;
સોના ખાઈ નામ, ઘેર ધાતુ નવ ભાજે;
વલ્લભ કહે નામ વીજગી રાત્રે ભુંડીમાં ભજે;
પરસન ના દરસન થકી, ખાવા પીવા નવ મજે.

વચન ભરૂટ વિશે

છપો ૧૯૮

વચન ભરૂટ જન જોડે, તેહ પશુઓથી ભુંડો;
કરવો નહીં વિસ્વાસ, ચઢાપ રૂડો કે કુડો;
હાડ માંસ કે ચાખ, પશુ પક્ષીનું સારૂ;
આવે વીસ્વને કામ, તેહથી મનુશ નહારૂ;
પાઞ્યુ નહીં મુખ ભાખીયુ, કર ઠોકચો મીથ્યા ગયો;
કોણ કુતરાનો જાણવો, વ્યાસ વદ વીલો થયો.

(૬૭)

છપો ૧૯૬

કગીયુગમાં વીસ્વાસ, કરોમાં કોઈ જનનો;
કરવો નહી વીસ્વાસ, પેટ પ્રસવેલા તનનો;
કરવો નહી વીસ્વાસ, પ્રેમદા પરણેલીનો;
કરવો નહી વીસ્વાસ, બહેવારે વરણેલિનો;
વિસ્વાસ નહી બંધવ તણો, પુનીનો કે પાપનો;
કેહે વલ્લભ કરશે નહી, વિસ્વાસ સગા બાપનો.

છપો ૨૦૦

વિસ્વાસ ઘાતી લોક, વધ્યાછે જગમાં ઝાભ;
વિસ્વાસ ઘાતી સર્વ, હોય રૈયત કે રાજ;
વિસ્વાસ ઘાતી સર્વ, સવારથ સાર હણશે,
વિસ્વાસ ઘાતી સર્વ, મુખથી મીઠું ભણશે;
વિસ્વાસ ઘાતી બહુ વીસ્વમાં, વેણ વીસ્વાસે આપશે;
કેહે વલ્લભ આ યુગમાં, વીસ્વાસે સીર કાપશે,

છપો ૨૦૧

વિસ્વાસ ઘાતી જેહ, તેહ જન પુરણ પાપી;
સિખ માનીને કામ, પાડવું નહી કદાપી;
વિસ્વાસ ઘાતી જીવ, રોમ રોમ નર્કજ પામે;
લક્ષ ચોરાસી દહ, ધરેતે ઠામે ઠામે
વિસ્વાસ ઘાતી જે જીવડો, મનુશ છતાં અસુરછે;
વિસ્વાસ ઘાતીને વ્યાસજી, કે'છે પાપી પુરછે.

(૬૮)

છપો ૨૦૨

વાણ વિસ્વાસે કામ, કશુ જગમાં નવ આલે;
વાણ વિસ્વાસે કોય, કોઈને કાંય ન આલે;
વાણ વિસ્વાસે નાર, પુત્રીપરની નવ લાવે;
વાણ વિસ્વાસે એક, એકને ઘર ન આવે;
વિસ્વાસ વાણ સંસારમાં, કામ ન આલે કોઈને;
કરો વિસ્વાસ વદલલ કહે, પણ તે માણસ જોઈને.

છપો ૨૦૩

વિસ્વાસે વહેપાર, કરેછે સરવે પ્રાણી;
પશુ પક્ષી કે નાર, લાવિએ વિસ્વાસ આણી;
વિસ્વાસે સુખ પ્રાપ્ત, થાયછે જ્ઞાન ગતીનુ;
વિસ્વાસે ઘરખાર, ચાલતુ નાર પતીનુ;
મળે વિસ્વાસથી શ્રીકુરી, વિસ્વાસે દે પેટીઓ;
કહે વદલલ વિસ્વાસથી, પરણે બેઠાબેઠીયો;

દીનતા રાખવા વિશે

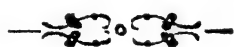
છપો ૨૦૪

દે મુરખ જન ગાળ, આજ તેમાં શું બેસે;
તેનાં મુખની માંદા, વદલુ પાછુ પેસે;
રહો તેનું ગંધાય, થાય ના કોને કાંઈ,
સદગુણના સપુત, લાવવુ નહી મન માંઈ;
જેવું જે મુખથી વદ, તેવું તે દખાચછે;
વદલલ કહેછે ગાળથી, કહો કયાં યુમકુ થાયછે.

(૬૮)

છપો ૨૦૪

નમતાને સહુ વિસ્વ, કહેછે ગુણના સારો;
નમતા જનને કોય, કહે નહી કદી નકારો;
નમતાને નરનાર, નમેછે ખુશી સાથે;
નમતા જનને સુખ, કયુંછે જગના નાથે,
નમતો નથી જે જીવડો, લક્ષ ચોરાસી તે ભમ્બો;
વલ્લભ કહેછે વેદમાં, નમ્બો તે હરીને ગમ્બો.

કંબુસાર્જ વિશે

છપો ૨૦૬

મીત વાવરે જેહ, તેહ નર સદાય મુખી;
આપ રઝું નવ ખાય, આણુવો તેને દુઃખી;
આજે પેટ પાપીછ, હસિ તેને નવ આપે;
દામ માટ ગુલામ, ખતી જીવને સંતાપે;
કહે વલ્લભ પ્રજા છતાં, કસરવંત કસાઇછે;
બેહેવાર પક્ષે વાવરો, ત્રેવડ ત્રીજો ભાઇછે.

છપો ૨૦૭

જેની ગાંઠે ગર્થ, વ્યર્થ તે કંબુસ થાતો;
પણ ન મળે નીરાંત, પેટ ભરી નહી ખાતો;
આપો આપ હીસાખ, કરી કોડી નવ આપે;
વ્યાજ તણો બહેપાર, કરી પરને સંતાપે;
જાદ જે ધાણીને ગર્થછે, તેમ છતાં નવ વાવર્યું,
કહે વલ્લભ તે શોડીયે, પુત્ર તણું દુલ્લું ભર્યું.

(૭૦)

છપો ૨૦૮

ખરચે જે જન જમ, તેમ તેને હર આપે;
થોડાને થોડુક, ઘણાને ઘણાજ માપે;
મળે કીડીને કણ, માણ હાથીને મળેછે;
જેથિ જમ વવરાય, તેમ તે આપ રજેછે;
હરીને ઘર હીસાખથી, કમ જ્યાદ સૌ નેકછે.
વરો વ્યાસ કહે જાણુજો, સોમ દાતાનો એક છે.

ધર્મધારા

છપો ૨૦૯

કર્તા ધરમનું કામ, કરે અટકાવજ ઝાજો;
કુળની હુંપદ રહાય, જાય તે જનનો માઝો;
ઉચ્ચ કામમાં નીચ, વોણ કાઢીને રોકે;
છેવટ દુખી થાય, જાય તે જન જમ લોકે;
જે રામ નામના કામથી, ખાળેછે પરીવારને;
વલ્લભ કહેછે શાસ્ત્રથી, પાત્ર થશે જમ મારને.

છપો ૨૧૦

ધર્મશાળા ધરી નામ, કામ કોને નવ આવી;
કર્મશાળા તે કામ, આપને માટ બનાવી;
રાખે વિસર્ધ સંત, અંત તે લે પંથીના;
થવા ન દે વીસરાંમ, કોઈ પાણુ છુવ જંતીના;
સુધરે સ્વારથ સાધુ તણો, તો ખીછાંના નાખતા;
હીક ધાણીને વલ્લભ કહે, લંપટ જનને રાખતા.

(૭૧)

છપો ૨૧૧

પુન્યવાન હુવાર, પુન્યદાને કુંમારો;
કડીયા માગી લોક, પુન્યમાં સૌ સુથારો;
બ્રામણો ભાવસાર, ખાતરી સોની મુરાર;
ખમાર નાગર ભાટ, ઘાંચી પાણુ પુન્ય પુરા;
કણુખી કેડે કોટી રહ્યા, પટોલિયા જગ પાગલો;
કહે વલ્લભ આ સર્વમાં, વાળીક મુંઝનો વાગલો.

છપો ૨૧૨

આપે આપી પુન્ય, નુન્ય કાંઈ નવ રાખી;
પાણી મુકયું પંડ, મુખ કપ્પણાર્પણ ભાખી;
પસાયતાં કે વ્રક્ષ, ધામ કે ઢોરો દેહે;
જંગમ મિલકત કાંક, દઈને જીવ ભમેછે;
પછી પસ્તાવો ખહુ કરી, પાછુ લેવા ચડાયછે;
પાપ વલ્લભ કહે તેહને, સત કોટી ઘણું થાયછે.

છપો ૨૧૩

ઢોલગંડો દાતાર, પાર પાડે ન કદાપી;
કરે પુન્યમાં વાર, શેકિને વાવે પાપી;
તરછોડી દે દાન, જીઓ તે દાતા કેવો;
શોમ થકી પાણુ નીચ, જાણવો પલીત જેવો;
દાતા ઢીલો વલ્લભ કહે, દાન કરે ખહુ દુખથી;
દાતારથી ભલો સોમતો, હા ના કદી દે મુખથી;

(૭૨)

છપો ૨૧૪

અવ જસીયા ફાતાર, પ્રથમ તે ખડું જસ કોતા;
મ્હો માગ્યા મુખ વાસ, નીર માગે કુધ દેતા;
કરે નીત્ય શેવાય, થાય તે હરિજન સાચો;
સૌ દીવસ લૈ જસ, પડે પાછળથી કાચો;
ઘેલુ કંઈ ધુળ મેળવે, પુઠ વાંધા પાડી ઘણા;
કહે વલ્લભ આ ગુણુછે, અપજસિયા ફાતા તાણા.

છપો ૨૧૫

ખાળ્ય સુંલનુ પ્રેમ્ય, પ્રમારથ કામ ન લાગ્યું;
ખાળ્ય સુંલનું ધામ, નહી દ કોને માગ્યું;
ખાળ્ય સુંલનો હાથ, દાન તેથી નવ આપે;
ખાળ્ય સુંલનું શીશ, નમાવે નહી કદાપે;
ખાળો ઠાંકાં સુભો તાણા, જળ નાળું કો કામમાં;
કહે વલ્લભ આગ લાગજે, ફુટ જનોના કામમાં.

છપો ૨૧૬

દસાંસ હરિનો લાગ, ન ખરચે મુઘો રહીને
શસ્ત્ર ઘણું લૈ જાય, ઇશવર અગની થઈને;
કાંતો મુકે રોગ; પૈદ થઈ વિકલ આવે;
ધરી તસ્કરનું રૂપ, સામજો સોંટી જાવે;
સાહા થૈ નાથુ ઘાલશે, ઢોંગે ધ્રુતવા મંડશે;
કહે વલ્લભ છોડશે નહીં, કાં રાજા થૈ ડંડશે;

(૭૩)

છપો ૨૧૭

કાંતો આપશે ખુત, તુત ઝાઝાં તે કરશે;
ઋષી આપનું ગર્થ, લઈ ગુણકા ઘર ભરશે;
કાંતો કરિ જ્ઞેપાર, ખોટ ખાઈને ખોશે;
મરસે મોંઘી નાર, દીકરી રાંડી રોશે;
કાં છેડેથી છુટી પડે, કાં વ્યસને લે લાગનું.
કહે વલ્લભ મુકસે નહી, હરી હરીના ભાગનું.

છપો ૨૧૮

જનમી માને પેટ, જરા જગમાં ન જાણાયો;
વહિ છુટે અવતાર, મનુશમાં તે ન ગાણાયો;
થયો નહોં દાતાર, થયો નહીં સુરા તાણમાં;
થયો નહીં ધરમીબટ, ગાણાયો નહિ હરિ જનમાં;
ગાણાયો નહીં જે હુન્નરી, નહિ. વિદ્યાને પંથ ચડ્યો;
કહે વલ્લભ તે પ્રસવિને, માને પેટ પથ્થર પડ્યો.

છપો ૨૧૯

પમુ પક્ષીના દહ, થયે ગયે ઉપચોગી;
પરવતનો પાસાણ, પડે જગ થાયે ભોગી;
હુંવે વ્રક્ષદે છાંય, કાંય ફળ જગને આપે;
પડ્યા પછી દે કાબટ, સ્નેહનાં કબજ કાપે;
મીથ્યા શરીર મનુશ તાણું, વાણ ઉપચોગી સર્કથી;
વ્યાસ વદે વેણુ ધર્મને, પુન્ય વિના અપનુ નથી.

(૭૪)

છપો ૨૧૦

ઢાંક્યો ન રહે ભાણ, અતી વાદળ આભાસે;
ઢાંક્યો ન રહે જંદ, કદિ તારાને પ્રકાશે;
ઢાંક્યું ન રહે ભાગ્ય, વસ્ત્ર પિંટાળે સીસે;
ઢાંક્યો ન રહે સુર, રાય રાણો રાણુ વીશે;
ઢાંક્યું ન રહે ચિન નારનું, વ્યસની નવ છુપે કંઈ;
વદનલ જીએ પારખું, દાતા ઢાંક્યો રે નહી.

આમણુ વીશે.

છપો ૨૨૧

ભિખને માંધે જાણ, કછ કોટીધા જેમાં;
આખરે તોરો ટેક, રહેના રાખ્યો તેમાં;
ફેરે દુરખળ વેરા, તાહ્યરે અપટી નાંખે;
કરને પરાઈ વેઠ, એમ દનારે ભાંખે;
ગાંઠ છુએ નહી રાંખાણી, તેને બા કહેવિ પડે;
કેંહે વલ્લભ તે ભીખનાં, હાંધ્યાં શું શીકે અડે.

છપો ૨૨૨

વિમ તણો સુત જેહ, તેહ ભિખ પહેલી માગે;
પાણુ રાજા કે શેઠ, પાય.સામો રહી લાગે;
સર્વ કહે મહારાજ, મહીપતનાથી મ્હોટો;
હાથ વળી વીધાય, પછી શો તેને ટોટો;
ધન અવતાર આમણુ તણો, એ દહને સું કુખ છે;
કેંહે વલ્લભ જોવાણીયા, ભીખ તેને શી કુખ છે.

(૭૫)

વૈશ્ણવ વીરો

છપેા ૨૨૩

મરી વૈશ્ણવી વેશ, કહે શ્રી કૃષ્ણજી કપટી;
ગઉ સાધુ કે વિપ્ર, તેકને નાપે ચપટી;
માળા ઝાલી હાથ, દેવનાં દરસણુ કરતો;
પુન્ય વિના પાપીષ્ઠ, ફાંકડો ફંદે કરતો;
કાંઈ કોઈને દીધુ નહી, તે જન તરછટ ભુતિયો
કેંદે વદ્ધભલે ભક્તને, માથે જમની ભુતિયો;

છપેા ૨૨૪

બીમજ વીખણુ રૂપ, વૈશ્ણવે તેહ ન પાળ્યા;
ન સેવ્યા સીધે સંત, પુન્યના પંથ મળળ્યા;
કંડી બાંધી કોટ, દાટ ડેરામાં મુકે;
ગણે ગુરૂને શ્રેષ્ઠ, જમની નોંધ્યા ભુકે;
ટીલુ ત્રણ ગજ તાણીને, તીરથ યાત્ર કરતો કરે;
ગઉ ભ્રાંમાણુ સેવ્યા વીના, વ્યાસ વદેછે નહિ તરે;

છપેા ૨૨૫

સોનાનો જ્યાં પાક, હોય ત્યાં સોનુ સોંગુ.
પરદેશ મધે જાય, થાય મ્હા મુલે મોંઘુ;
ઘરમાં દેવસ્થાન, હોય તેથી નવ હરખે;
આઘાનો મ્હા મોહ, જઈને આથે નરખે;
ગંગા મુકીદ દેશની, કુરની ગંગા મ્હાયછે;
પહેલુ પરખે નહી મુરખા, પાછળથી પસ્તાયછે.

(૭૬)

છપો ૨૨૬

વીના વીમ કો જાત, બાધ આપે સરવેન;
વેદ જ્ઞાન દે આપ, પાપ લાગે સીર તેન;
જેના કુળનો ધર્મ, કર્મનો કાંડ બતાવે;
શુદ્ધ જાત આચાર્ય, થાયતો નરકે જાવે;
શુદ્ધો નમાવે વીમને, પાપે પડે ભરાયછે;
કહે વલ્લભ વીમો નમે, તેપણુ નરકે જાયછે.

— ૦ —

ઢોંગી વીશે.

છપો ૨૨૭

જ્ઞાન વાણુ ગાણુ ગાય, કુંદ ખડુ ઘાંટે ગાણુ;
કહે કથા પુરાણુ, લોકને કરવા રાણુ;
ચંદન ચરચી ભાજ, ચલાવે ચાળા ચટકા;
વદ વિહારી વાણુ, કરે દહેકાને લટકા;
વાણુ ટોંખજો ટોંખજો કરે, જાદુગર થી જાણછે;
કહે વલ્લભ ધીક લોકને, ધુત્તાને વશ થાયછે.

છપો ૨૨૮

મુરખને દે માન્ય, દ્રવ્ય ઢોંગીને આપે;
ભીંચાને દે ગાળ, નીંચને ગુરૂ થાપે;
મુલ ઠોકાણુ સોમ. અમુલે નાણુ કાડે;
સાળી ઘેરે ચીર, બેન આંસુકાં પાડે;
કીમિયા જાદુ કિર્તી કરે, તેને સૌ જગ ચહાયછે;
કહે વલ્લભ કળીયુગમાં, પાખંડી પુજાયછે.

(૭૭)

છપો ૨૨૯

હરી જનનો દેશ, ખમર શી મુલ ખોટાની;
 સરખી કીમત થાય; રહાય નહાના મોટાની,
 ભાઈ પાન પકવાન, ભાવ સરખે સૌ બોલે;
 કાગ હસ ખર ગાય, ગણે તે એકજ તોલે;
 દેવ દૈત જાણે જોડના, મુલ અમુલ એકજ ગણે;
 સત્ય સમાગમ કીધા વિના, મુંઢ રહ્યા વલ્લભ ભણે.

હરીભજનમાં ભંગ પાડવા વીશે.

છપો ૨૩૦

હરી નામમાં ભંગ, પડાવા પાડે તાજી;
 મિથ્યા કરે બોખાટ, હસે બહુ ધુળ ઉઝાગી;
 બગે પરનો પાઘ, આપ સંતિયા થે બેસે;
 છેડા સાંધાણ માટ, સોડમાં સૌની પેસે;
 કાંકરી ચાજો ચલાવિને, ખાચે ડબકા ઠોકરો;
 કેહે વલ્લભ આ ગુણથી, હોય છીનકીનો છોકરો.

છપો ૨૩૧

વાંમાનુ જ્યાં વ્રંદ, જઈ ત્યાં કોનર બેસે;
 ધારી કુડાં કર્મ, છેક સોડચોમાં પેસે;
 ચાતુરૈનાં ચેન, ચલાવે ખુમ ચલાખી;
 થાય ન કારજ કાંચ, પાપ લે લુકું ખાંખી;
 વદલ કહે વનીતા કને, ફૂર ભાષણ ગોષે ઘણાં
 સ્ત્રી ભંગ બેસે ખાચલા, કાં લક્ષણ લુચ્યા તણાં.

(૭૮)

કુંડળીયા * કુંડળીયા ૧

ટકા તોરા નાહિહે, કાંસે લાયા સાથ;
માઈ પેટ પેદા હુઆ, તખ થે ખાલી હાથ;
તખ થે ખાલી હાથ, નાથને બડા બનાયા;
કછુ ન દીયા દાન, માનમેં જન્મ ગુમાયા;
કહે કવી જન વ્યાસ, કયાસ તું કરલે પક્કા;
સમજ સમજ ગુમાર, નહી હે તોરા ટકા.

કુંડળીયા ૨

પેસા પેસા કયા કરે, પેસા હે ગુલામ;
સગ કછુ નહી આયગા, પડા રહેગા ઠામ;
પડા રહેગા ઠામ, દામસે દનિયાં કુખી;
કેસા લગીયા મોહ, ખુદાકી એહી ખુખી;
કહેત વલ્લભરામ, જાયગા આયા એશા;
ખાપી રહેના ખુસ, પાપસે મત કર પેસા.

કુંડળીયા ૩

તોરે સિરપર મ્હેતહે, કલિ આજ આર અમ;
કર લે કરતા હોયસો, પીછુ કરેગા કમ;
પીછુ કરેગા કમ, તખ સંગ નહિ દુઝીક;
ધામ દામ કે નામ, સખી યાંહી રેઝીક;
કહેત વલ્લભરામ, પડત ફાગલ કે ફેર;
સમજ સોમ ગુમાર, મ્હેતહે સીરપર તોરે.

(૭૯)

કુંડળીઆ ૪

કાયા કરચા કુંભહે, છોક ગરવ ગુમાન;
આયા એશા જાયગા, નહિ સમને નાદાન;
નહિ સમને નાદાન, શાન શુદ્ધી સખ ભુલા;
ખેટકા ગુલામ, દામકી ખાતર ફુલા;
કહેત વલ્લભરામ, દુર કર મમતા માયા;
જરૂર જાયગા જીવ, મીઠે મમટીમે કાયા.

કુંડળીઆ ૫

ચમડી કયું ચુથાવતા, ભરભરકે ભંડાર;
પીછુ ગાલી ખાયગા, જખ લે હીસ્સે દાર;
જખ લે હીસ્સેદાર, ચાર તુમ સમને મેરા;
પડા રહેગા સખ, હોયગા જંગલ ડેરા;
ખા પી એર ખીલાવ, સંજ નહિ દેવે દમડી.
કહેત વલ્લભરામ, કયહુ ચુથાવત ચમડી.

કુંડળીઆ ૬

મેરા મેરા કયા કરે, તેરા નહી તલભાર;
સખી છોકકે જાયગા, પુત્ર નાર પરીવાર;
પુત્ર નાર પરીવાર, ચાર ઘડીકા સુપના;
ગર્થ એર ઘર ખાર, ઉસમે કુછ નહી અપના;
મુમત માયા મોહ, કાળકી જાળે ઘેરા;
કહેત વલ્લભરામ, કાયકું કહેતા મેરા.

(૮૦)

કુંડળીઆ ૭

જુડી માયા જનકે, દીલસે કરદે દુર;
કંજુસૈ કરકે ખડી, દર્શાતા નીચ નુર;
દર્શાતા નીચ નુર, ઉર ખીચાર ન આતા;
કરતાહે સંચીત, વિત વહી કુધર જાતા;
જોવટ જમકે હાથ, જાણગા યાંસે ઉડી;
કહેત વલ્લભરામ, જાન લે માયા જુડી.

કુંડળીઆ ૮

અંતર ઉડત હોતહે, કુછ કર મેં દાન;
કલજુગ જીવ લખાવતા, શો જુલતહે ભાન;
સો જુલતહે ભાન, ધ્યાન માયામેં લગતા;
બોધ મુને જમ પ્રેમ, ઘડી પીછે મન લગતા,
લગ જાતી જંજાળ, ગુરકા જુલે મંતર;
કહેત વલ્લભરામ, ફીરે સખ ઉડત અંતર;

કુંડળીઆ ૯

મચ્છી નહાતી નીરમેં, રહે રાત ઓર દિન;
એસા નહાતા આદમી, પ્રભુ ધ્યાન પુન્ય બિન;
પ્રભુ ધ્યાન પુન્ય બિન, મીનકી માફક માનો;
ફોગટ ફગ ના હોય, જયઉં જગ જંતુ જાનો;
કહેત વલ્લભરામ, હરામી એ નહિ મચ્છી;
પાપ કહો કમ જાત, નીરમે નહાતી મચ્છી.

(૮૧)

કુંડળીચી ૧૦

કથા સુનત સમ કાંનસે, લગત બનતહે આપ,
દાન કછું દેવે નહી, જમ ક્યું જાવે પાપ;
જમ ક્યું જાવે પાપ, જાપ જપ કર કરે ટિકા;
જ્યું લુણુ ખીન અનાજ, દાન ખીન ભજન ફીકા;
દયા દીનતા દાન, પકડ કર છોડે તરથા;
કહેત વલ્લભરામ, જખી ફા દેવે કથા.

કુંડળીચી ૧૧

મનાન ધ્યાન કે દાનમે, હા કેના સો શેત;
કબુલ કરે સમ મુખસે, કરનેકા મુસ્કેલ;
કરનેકા મુસ્કેલ, ફેલકા ફંદ ઉઠાવે;
લેણા દાણા ઘંટ, જમતમે લક્ષ્ય કેલાવે;
કર્મ ધર્મ કાડોળ, દખાવે જગમે જીવત્તી;
કહેત વલ્લભરામ, બિનકી કાંહે મુક્તી;

કુંડળીચી ૧૨

શ્રીકા ખાતા કાયક, ફરતા દશ વિદેશ;
કહાશી જગનનાથજી, મ્રાગવડે પરવેશ;
મ્રાગવડે પરવેશ, લેશ મથરાખી દખા;
દાર્કાં ખીંદ્રાખીન, સ્વેત ખીંદ્રક પેખા;
કહેત વલ્લભરામ, ધામ તરકુકા મક્કા,
કછુ ન દીયા દાન, મરતકા ખાયા ધક્કા.

(૮૨)

કુંડળીચો ૧૩

ખત્તા ખાયા હુંડકે, નહિ મિલે જમ તાન;
સત્ય સંગ હું આ બીના, સખ મીથ્યા હે ખાન;
સખ મીથ્યા હે ખાત, જાત જનમારા જુઠા;
સુભ સુભ કર દાન, ખોલદે મુરખ મુકા;
કહેત વલ્લભરામ, પ્રભુકા કાહે પતા;
દાન દાયા એર દિન, તીન બીન ખાયા ખતા.

કુંડળીચો ૧૪

સચ્ચા હીરા જોડકે, પથ્થર ખોયા ચીન,
જન્મ જુમાયા હુંડતે, હું આ હંધા ભીત;
હું આ હંધા ભીત, વીત ખાતર ભટકતા;
હરી હરામી કામ, પાપસેં પેસા લાતા;
કહેત વલ્લભરામ, બુઢાયા આયા બચ્ચા;
અખતો સમજ જુમાર, હરી હે હીરા સચ્ચા.

કુંડળીચો ૧૫

કહેણી પાણુ રેણી નહી, કહેત મુઠ અજાણુ;
પુર્ય ખાત પીછાનતા, શો નર હે પાશાણુ;
પાણુ સમજે પાસાણુ, ઉરબીન હોઠ ન આવે;
રેચક ગોળી બીન, ઊતટી કીસ્તરે લાવે.
ગોળી રૂપી જ્ઞાન, સમજ કર પકડે રેણી;
કહેત વલ્લભરામ, જખી મુખ કહેવે કૈણી.

(63)

કુંડળીઆ ૧૬

પુરા સગતા લાંડક, બોધ કરે જદ જોત;
 એસા હરામખોરકું, કયહું ન આયા જોત;
 કયહું ન આયા જોત, હોત ગદ્દા કે ઘોઘા;
 જમતો તાનત ભાર, તોય ભણા હોય થોડા;
 જોકે ખાતમે ખુશ, બડા એ પાપી પુરા;
 ફેરે કવીજન બ્યાસ, લાંડક સગતા પુરા.

કુંડળીઆ ૧૭

કપટ કરતા કાયક, જર જોડણ ફે માટ;
 સંગ તેરે ન આયગા, ગર્થ ઘરેણા ઘાટ;
 ગર્થ ઘરેણા ઘાટ, ઠાડસે ઠગાઈ ખાતા;
 હરામ ન રહે દામ, ઠામ આયા યું જતા;
 કસેત વલ્લભરામ, રહ્યા મોહમે લપટાઈ;
 બાશ નરકકા હોય, છોડદે કુડ કપટાઈ.

કુંડળીચર ૧૮

ગંધાકુ ખાની મીલા, સુન બે ગદ્દા ખાંન;
 કબુ જોત નડી ખોલના, મત હોના મહસ્તાન;
 મત હોના મહસ્તાન, ભાન રખકે ચલ સીધા;
 કફળ પડત દો ચાર, તોહયે તુ આપ ન ખીધા,
 સુનત વલ્લભરામ, કહે ખર સુધરે બધા.
 તો કયા મેરી જાત, કયહું કહેવાવુ ગદ્દા.

(૮૪)

કુંડળીચો ૧૯

પક્ષ ગુન હે પાનકા, ખુઠ્ઠા હોય જીવાન;
ખાવે ખુજર આગરા, સૌંધ દશ મુલતાન,
સૌંધ દશ મુલતાન, બંગાલા બે ઈમાની,
મારવાડ એર ચિન, કાશી કે હીંદુસ્તાની,
એહી લગાવત પ્રીત, પડાવે એહી નક્કા.
કહેત વલ્લભરામ, પાનકા ગુનહે પક્ષ,

કુંડળીચો ૨૦

સૌપારી જગમે બડી, ખાવે સખ નર નાર,
પાચન કીરતી પેંદમેં નીકલે ખોખાર;
નીકલે ખોખાર, કોન કહે ઉનકુ ખુરી,
કથા ચુના પાન, પટીમે ડરો ચુરી;
જખ મુખ હોવે લાલ, ગાલ ભર ચૈએ સુપારી;
કહેત વલ્લભરામ રહાય સખ જગ નર નારી.

કુંડળીચો ૨૧

તીન લોક પ્રહ્લાંડમેં, સુપારી સમશેર,
પ્રહ્લા બીળસુ રહાતહે, ઈંદ્ર ચંદ્ર કુખેર;
ઈંદ્ર ચંદ્ર કુખેર, ચાહત સરિતા શિવ શક્તી;
શખ સુપારી બીન, હોતહે નીબૂળ ભક્તી;
હોમ યગન કર યાગ, સુપારી ચૈએ પહેલી;
કહેત વલ્લભરામ, દખત શખ સપ્તી હહેલી.

(૮૫)

કુંડળીચો ૨૨

કહત જગતકે લોક, સુપારી કરતી બ્યાધી
હોતા હે ઐ રોગ, પીડમેં પડત ઉંપાધી;
કરતી કલેજે કફ, ખાત કેતે સોઈ સચી;
કુંડા એક ઉપાય, સુપારી મત ખા કાચો;
અગ્નિમે સેકલાવ, હોય સખ રોગ નીરોગો;
કહેત વલ્લભરામ, સુપારી લો સખ ભોગી

કુંડળીચો ૨૩

પટી બના દો પાનકી, કથ્યા ચુનં લગાય;
ફાંસી ડારો એસચી, તંબાકુ મીલાય;
તંબાકુ મીલાય જયફળ અંદર ડારો;
જયત્રી તજ જુજ, સુપારી સાફ સમારો;
ખિન્નાવ પીછે ખાવ, હોય દાસી સીર સરી;
કહેત વલ્લભ રામ, બનાદો પાનકી પટી;

કુંડળીચો ૨૪

બડીડે જગમેં નારીયાં, ઉતસેં સખ સંસાર;
જનકે ઘર નારી નહીં, ઉતકા ક્યા પતીઆર;
ઉતકા ક્યા પતીઆર, જાર કરમી સખ જાંને;
નારી ખિન નર જેહ, તેહુપર દીલ ન માંને;
ચક્ષે નહીં વહેવાર કરમકી ખોડ પડીહે;
કહેત વલ્લભરામ, જગતમેં નાર બડીહે.

(૮૬)

કુંડળીચો ૧૫

ખુંખી ખુંદાકી ખુમહે, સરજયા સંસાર;
 સંધી વ્રધી કારને બનાઈ નાજુગ નાર;
 બનાઈ નાજુગનાર, રૂપકા ભરીયા હંડા;
 ખાન પાન સખ સુખ, દીચે નર હોવે ડંડા,
 ઇંદ્ર ચંદ્ર બ્રમાય, રહ્યા દારામે કુખી;
 કહેન કવિજન વ્યાસ, ખુમ ખુંદાકી ખુમી;

દેશી ભારાના કુંડળીયા.

કુંડળીચો ૨૬

પાઈન પાંમે કોકદી, કરે કોટી ઊપાય;
 લખતો લોભે લપટાઈને. લંકા લેવા જાય;
 લંકા લેવા જાય, ખાય ખતા તે ખોટા;
 મયેજ મગતું હોય, કોયના વેઠ ઠોટા;
 કહેજ વલ્લભરામ, ભટકમાં ભુંડા ભાઈ.
 પડી પ્રભુની ટાંક, ન પામે કો કદિ પાઈ;

કુંડળીચો ૨૭

પહેલો થાતું પુન્યમાં, કરમાં જાહે વાર;
 સંગ કથું આવે નહી, તાર નહી તલભાર;
 તાર નહી તલભાર, સારથું દેખી મરતો;
 સુતનો દેવાદાર, રણ રણીયાતુ ભરતો;
 ગર્વ રાજ ગુમાર, ગણાયો ગર્ધવ ધેત્રો;
 વલ્લભ કહે ધરમીષ્ટ, હોય તો થાતુ પહેલો.

(૮૭)

કુંડળીચો ૨૮

પાત્ર જોઈ જર દિગ્ગે, શુભ કામ સોહાય;
કુમારોને કર પડે, તો જીવ હંસા થાય;
તો જીવ હંસા થાય, જેમ ઢીમરને દીધો;
તંજો ગુથી જાળ, જીવ જીવોના લીધો;
તેમાં હીસ્સાદાર, દેનારો પુર્વજ સાથે;
કેહ છે વલ્લભરામ, દાન દયો મુખ જન હાથે;

કુંડળીચો ૨૯

પથરો છે પીગળ તણો, ભરમાવાનો ભાર,
કાવ્ય કરો દૈ તાળને; ગ્રહી-માપ આધાર;
ગ્રહી માપ આધાર, શાર અનુભવનો ગાવો;
તર્ક શક્તીમાં તાર, લક્ષ લાંબુ દાગવા;
અક્ષર માત્રા મેળ; કરોને કોયન થથરો;
કે છે વલ્લભરામ, ગણો પીગળને પથરો.

કુંડળીચો ૩૦

કૈંક કવિ કવિતા કરે, પીગળને અલ્યાસ;
ગણુ વરતે માત્રા ગણે, શબ્દ શરણના પ્રાશ,
શબ્દ શરણના પ્રાસ, મેળવે જાહે જુક્તી;
તેથી શું કહ્યાણુ, કહો કયાં કવિની મુક્તી;
કરે વહેવારિ કાવ્ય, કવી તે જનને ભાણુતો;
કથે જ્ઞાનનું કાવ્ય, કવેસ્વર તેને ગાણુવો.

(૮૮)

કુંડળીચો ૩૧

સાબાશી ના દીજ્યે, વિદ્યા ભણે ભરપુર;
દાન દેઁ દાતાબને, દરશે દેવલ દુર,
દરશે દેવલ દુર, તુર પૈશાનુ રાખે,
બાંધે ગુણિઅસ ગ્રંથ, કવિતા કરીને ભાંખે,
પાણુ ઈંદ્રજીત હોય, હોય હરીજન આભાશી,
કહે છે વલ્લભરામ, તેહને દ્યો સાબાશી,

કુંડળીચો ૩૨

વાંણીથી પ્રાંણી સહુ, પળવારે પરખાય;
મુખ આકર્તી નેધ્યે, તોપણુ કીમત થાય,
તોપણુ કીમત થાય, ચહ્યા ચક્ષુથી વરતો,
હીડછાથી જાણાય, પુરશ સારો કે નરતો;
અંતર ઉકું જ્ઞાન, વીવેકે લેવું નાંણી,
કહે છે વલ્લભરામ, ગુણુ જોવો જોઈ વાંણી,

કુંડરીઓ ૩૩

છપ્પા કીધા સૌ મળી. બહસે એકત્રીસ;
તેત્રીસ કુંડળિયા કયા, મનહર છંદ ચોવિસ;
મનહર છંદ ચોવીસ, કવિતો આઠ કયા છે;
ઈંદ્ર વિજય છે સાત, ત્રૈલોકે ત્રૈણુ ઠયા છે;
સંજ્યા સઘળી એજ, સમજવા સરખા દુપા;
કેહે વલ્લભરામ, કયા કુંડળિયા છપ્પા.

મનહર છંદો*

પરાયુતો માગી માગી, પહેરવાની રઢ લાગી;
 ધીક વરાણાગી એવા, પોલા પૈસાદારને;
 રોક કરે તોહયે પાણુ, હોક ધરે દાગીનાની;
 નકામી નાગાઈ કરી, દખ્ખડાવે ચારને;
 જાણે લોક ધરે મારૂ, એવું તે સોભાવે સારૂ;
 પાણુ અજાણુયુ ન રહે, સઘળા સંસારને;
 કહે વ્યાસ દામ વીના, દેવાળીચોદાર થાય;
 તોહયે નામે લખી નદે, ડામ તે ગુમારને.

ચોટલીઆ ચોળી હોળી, ધુપેલમાં રગદાળી;
 ખુમડાં અનરે યોળી, ઠંકરી દે કાનમાં;
 ધરી રાખે ઘાટ ભેર, કપાવીને વાંકી ડેર;
 ખીનગી ખનાવિ કાળી, ટીલાં તાણે તાનમાં.
 અંગરખાં અંગપર, તંગ પહેરે તાંણી તોસી;
 ખોસી આંખજીને કરચ, મરી જાય માનમાં;
 પાંત ચાવી થુંક લાવી, લાલાઈ દેખાડે મ્હોડે.
 વ્યાસ કહે બને ઠણે, તારૂણીના તાનમાં

પહેરે પગ પાની લગી, પાટલીને ઠંસે મારી;
 ચઢક ચઢક ચાલે, ગુણને ગુજરવા;
 તેલ મરદીને સારૂ, શરીર સફત કરે;
 નીત્ય ધોયા ધોયા થવા, ધોતીઆં નીખારવા;
 આડી આંખે નારી જાંખે, પ્રેમનુ ભાશણુ ભાંખે;
 હસ્તે મ્હોઢે માન્યનીમાં, ફરે રોક મારવા;
 વ્યાસ વદલલ કહેછે, અનુભવ અતી કીધો;
 આઠલ લાંકણે લુચ્યા, સોદા ઢોંગી ધારવા.

આંખ ખુબ ખેચાવવા, ખેંચી બાંધે ચોટલાને;
 દારણ હુચાઓ ઘાસી, આંખોડા રૂંધ કરે;
 કપાળના કેસ ઢુપી, હોઠે મસ મસી ગસી;
 સોપારી મ્હોદામાં નાંખી, ઉચા ગાલેથી ફેરે;
 કાલુ ખોલે સીશ ખોલે, હાથે પટીઆંને હોળે,
 સાળુના છેડો ઉપાડી, સાચવી શીશ ધરે,
 નેન વેડે નાક મેડે, દંત વતી હોઠ કંડે;
 ઝીણું ઝાંખે આંખે વ્યાસ, કંહે ઢગામાં મરે.

નીચું ન્યાળી પુઠ ભારી, પાટલીને ઠેસે મારી;
 પાછળથી ઉચુ પેહરી, મોડી ચાલે ચાલની;
 હસ્તે મ્હોડે રસ્તે પળે, તાળી દે સખીને મળે;
 પુરૂંપોથી સકોરાઈ, મણુખીમાં મ્હોલની;
 કુઆ કાંઠે વાનો કાઢે, છેડો કાઢી વા ઉડાડે;
 આંગાડો છેડી દેખાડે, હોડેકો કરે તાલથી.
 અગ તંગ અર્થ કચ, કંચુકી વલ્લભ વદે;
 આટલાં ભક્ષણે લુચી, ઘણાં ઘર ઘાલતી.

ભામની ભણાવવાથી, ભય ભારે થાસે ભાઈ;
 વીઘાવત વનીતાનો, મોહ કીચો નીડીચો;
 લખી વાંચીને પ્રવીણુ, બને ગોરી ગુણુ હીણુ;
 પ્રેમ રસ રંગ તાણી, વદે વાણી મીડીચો;
 પરસગ મુખ વાત, કરવી ન પડે કદી;
 છાતી છપની છુપાતી, લખી આપે ચીડીચો.
 પ્રેમ પડપંચ પાકો; પ્રેમદાતી પાસ આવે.
 ભણી દુર ક્રંત શીખી, એવી પણ દીડીચો.

વાણ ભાણી ભામનીને, ભય જગ તણો ઘણો.
 પત્રે વાત થાય નહીં, મ્હોડે મળવું પડે;
 તેવું મળતામાં બહુ, મુમકળ માનુનીને;
 તેમ કરતાં મળેતો, કોની નજરે ચડે;
 તેથી વાત માત તાત, બ્રાતના જાણ્યામાં જાય;
 થાય વડુ વ્હેર ખુણે, ઘાસીને છાની છડે;
 એટલે ખો ભુલે ભુલો, બીકમાં તે જાય ખુલો;
 ભણેલીની વાત ઉંડી, વ્યાસ કહે ના જડે;

ભાણાવજે ભાવ થકી, ગુણુ ગોરી તાણા જોઈ;
 કોઈ ડર ખાશા નહીં, સુધે ખુલે આપતાં;
 ખાળ વયવાળી નારી, નીકળે નડારી સારી;
 તે મર્મ જ ગુણ નહીં, મથી મરો માપતાં
 માટે છોટી માટી, થયા, દેડને ભાણાવો ભાઈ;
 સાત્ર નીતી સમજાવી, કરો કુડ કાપતાં;
 તેથી લાભ થાય જાજે, મ્હોટપણે પડે માજે;
 વ્યાસ કહે કનીટોને, નિદાનો ન થાપતાં;

નાની ઉમરની નારી, હોય ગુ ગુવાન આરી,
 પાણુ તેની સંગપારી, કદી નવ કીજાયે;
 ચાહ્યે તો વળની ભાવે. ચાહ્યે શેજને સમાવે;
 હુશી રમીને યોસાવે. તોપણુ ન રીજાયે;
 ચાહ્યે તો ખુખીનું ખાણું ચાહ્યે તો પૈ ખેશા નાંણું
 માગે આવ્યું હોય ટાંણું, તોહયે નવ દીજાયે;
 વ્યાસ કહે હેન થકી, રમાડીએ મુખ બકી,
 લોક વહેમ ધારે નકી, માટે મન બીજાયે

અસનાઈ ખાગકની, કરવામાં લાભ નહી;
 ઠેસ ઠપકોતો માથે, આવે કોઈ કાગમાં;
 નીચને વતાવવાયી, ઘટે ઘણો ટેક તોરો;
 સેજે નીચુ જોવુ પડે, નખાની ગાગમાં;
 છટકેલી સુંદરીને, હસવાથી હાની થાય;
 મનના વગર કુડે, આવી જાયે આગમાં;
 કહે વ્યાસ ચોર સંગ, ચોરનો ગણાવવાના;
 વણ ચોરે લાંછતો, લાગશે કપાળમાં.

મન મઘરૂખીવાન, કોટ છુટ પાટયુત;
 પેડેરી લેડેરી લાલ ખની, સોટી રૂડી રાખતા;
 ઈંગરેજ ભણી ગણી, ઐયુવ્યારી બ્યાડમેન;
 ઐટપેટ ગેટપેટ; છટ છટ ભાંખતા;
 ખીન નોકરીએ મ્હોટો, ગવર્નર ખની ફરે;
 જગ જીવ દુખે તેતો, સાંણા જન સાંખતા;
 પાણુ વલ્લભ કહેછે, જેહુ છાકે છેક છકયા;
 હરીથી ન ડર્યા તેને; કાગ કુટી નાખતા;

જગ તાણા માણી તાણી, મતી ગતી અની ઘણી;
 કપાળે કપાળે સૌની, બુધી તણો ફરછે;
 પાણુ સત્ય થાપવાને, અસત્યને કાપવાને;
 કંમર કશી લે કેડો. તેથી જગ જેરછે;
 સતારથી વાંકુ વદે ખરો નર ન લે રદે;
 બદ ન અસુરને તો, તે મેર સમેર છે;
 આપ વેડી દુખ સુખ, કરે સહુ સજ્જનોને;
 વલ્લભ વદે તે સત્ય, વાદી સમશેર છે.

કરતા જનનુ નામ, ભાવ ભર્યા સોધી લેજો;
 વીચારીને વાંચી જોસું, ઇઆદીતો આવશે;
 વ્યાપક છંદમાં સાર, પરખીને લેજો ચાર;
 સરખા અક્ષર આજ, રસનાથે ફાવશે;
 વળે જીભ શબ્દ સારા, સોભાવત ગોડવાણા,
 લક્ષણવંતા તમામ, તર્કથી સોધવશે
 ભણેલા ન બુઝે જાતે, મનમાં વીચારી વાતે;
 રાજીથી નામો કરીના, છે તેતો ખતાવશે.

કાવ્ય કવી કોઈ કોઈ, મનમાં વીચારી જોઈ;
 રાત દીન ખોઈ ખોઈ, રચે કૃત આપનાં;
 ગદ્ય તથા પદ્ય કરે, સુમારથી તાજ ધરે;
 સુખ સજ્જદ રસ ભરે, માતા મેળ માપના;
 પદ ગરખી પ્રખંધ, લાવાણી ગજલ છંદ;
 ચઢ્યા ધરીને આનંદ, ખાંધે અલ્પ છાપનાં;
 વ્યાસ કહે ભગવીને, આપ કહો ઈરવીને;
 કવી નામ ફરવીને, ગાય તે બે આપનાં;

મેર મુઆ વીંછુડા તે, વેર વાળ્યું કેદાડાનું;
 વાણુ વાંકે મને દાખા, ડંખ સીદ મારીચો;
 ચડ્યો ચડી ચોટ દાડ, મુકી લોટ પોટ કરી;
 હર્યો જાણે જીવ જોગો, શો હરિદા ધારીઓ;
 જનકુવાળા કરી ચાળા, રોળી રાખ કુક મારી;
 વજ્ર આંખગીને ચ્હોડે, બર્બડી ઉતારીઓ;
 તોહ્યે ન ઉતર્યે. પાપી, જાણે પગ નાંખ્યો કાપી;
 કહે વ્યાસ આખી રાત, આપને પોકારીઓ.

ઇસકની વારતામાં, ઇસકી અત્યંત રીજે;
 હગાઈની વારતામાં, હગ ખુસી થાયછે;
 તરકરોની વારતામાં. તરકર આનંદ પામે;
 સહાનુતાની વારતામાં, સાજનદા હૃદયાયછે;
 ભજનમાં ભક્ત રીજે, જ્ઞાની જન જ્ઞાને રીજે;
 વીઝીચારી ગ્રાણી વાણી, વીહારની રૂઝાયછે;
 સત્ય દેખી ખુસી સતી, પાણુ જેની જેરી મતી;
 થશે તેની તેવી ગતી, વ્યાસ વાણી ગાયછે;

કરમ ચંડાળકાંડુ, કુર કેત ખાત કથી;
 ગુન હીન ગપ ઠોકી, પરને દહતું હે;
 તોખી જ્ઞાની ગંભીરતા, દીલ દેશ ધારે નાહી;
 જેસો દહે તેશો સાંતી, વાન તો સહ તું હે;
 સ્વાનકી માફક દુબટ, ભાન ભુલ કરભસે;
 કછુ કાજ હોવે નાહી, ખકત! રહતું હે;
 પાપ પોટલેકા આપ, સીર બોજ ખોલત ધરે;
 નીંદ્યાસે નડરોભાઈ, વહસલ કહતું હે.

કરી ઠાલી ઠાંસ ફાંસ, મારે કોઈ ધરમમાં;
 મરમમાં બોલે બહુ, બીજનતું બગાડવા;
 આજ મુકે ભુંડુ ભુકે, ચતુરાઈ નવ ચુકે;
 વહેરી થઈ ધારે ગોદા. વીતનો વગાડવા;
 બુકુ બોલી આપ ડોલી, ડોલાવે સરવ કોને;
 ભુંડુ ભેરવે ભલાના, મનને ભમાડવા;
 વ્યાસ કહે રહે જીવા, પાપી દુનીઆમાં ઘણા;
 પાણુ તેવા જનના મો, આગથી લગાડવા.

(૬૫)

હરી કથા જ્ઞાન યોધ, સાંભળવા શુભ જતી;
ભરાઈને ભેગા બેસે, બુખ્યા હરી નામના;
તેમાં દુહા વચ્ચે પડે, લુચ્યાઈ કરીને લહે;
અનેકને એક નહે, નવરા ન કામના;
ધરમનો પથ રોકે, બેઠો ઠાણી ગપ હોકે;
કેક ઉભા રહે જાણે, અમે રાજા ગામના;
વ્યાસ કહે નકી જીવ, કળયુગે છાક્યા છેક;
ખરૂં કહે ખાર લાવે, આખણા હરામના;

પુન્ય કે પેરાપકાર, પમારથ થતું હોય;
તેમાં ગંદો પેલ કાઢે, જાણુવો હાતારછે;
લગાઈની ચડાઈમાં. વાજ્રોના શુર સુણી;
સૌથી પડે સુંસરો તે, સુરાનો સંદારછે;
વજ્ર સાગુગાર વાણુ, ઉપરથી ઠાણો ઠરસો;
મારે તેથી જાણુવી તે, છટકેલી નારછે;
વ્યાસ કહે વીસવાસ, આપીને વાયદા વાહે;
ધરમમાં વાર કરે, જાણુવો નાદારછે.

ભક્ત પાણુ જગતમાં, મનાવા મંદીર પળે;
કોડી નવ નાખે રાખે, દખાડવા વાટવા;
ટીક્કાં કરી માળા ધરી, ગોપીચંદનને ચોળી;
જાણે જ્યાંથી ત્યાંથી દામ, લાવી ઘેર દાટવા;
ગુરૂ સાધુ વીમો તાણી, સેવામાં સુંસરો દોડે;
મનથી ધારે ગોદીકા, મળે મને પાટવા;
એવા ડગ બગ ધ્યાની, પાછતો ખરચે શાની;
વ્યાસ કહે દોડે દોડે, દહીઆ તે ચાટવા.

કેક અતી છોશ રાખી, દાસ કાડે ડગે ડગે;
 ડોળ કરે ધરમના, ભક્ત નામ પાડવા;
 કેક ડાહ્યું ડાહ્યું બોલે, જ્યાંને ત્યાં ડાપણુ ડોલે;
 પરાઈ પંચાતો કરે, સાબાશી બૌ કાડવા;
 દાણા અંગ દાગીનાઓ, રાત દીન પહેરી કરે;
 હોય તેના મનમાં તો, અરતાઈ દેખાડવા;
 બ્યાસ કહે સોખા ટીકા, પટીકાની છટા રાખે;
 રોક મારે તે રાંડોને, મોહજ લગાડવા.

હાલે હાથે ગંગા સ્નાન, હાલે હાથે હરી ધ્યાન;
 હાલે હાથે દેવ દર, શણે ત્યાર થાયછે;
 હાલે હાથે ગુરૂ તથા, હાલે હાથે હરી કથા;
 હાલે હાથે જ્ઞેશી મુખ, મ્હૈરતને ચહાયછે;
 હાલે હાથે જ્ઞાન બોધ, હાલે હાથે વીધા સોધ;
 હાલે હાથે આસીર્વાદ, માગી ગુણ ગાયછે.
 પાણુ શાસ્ત્રના કહ્યાથી, કહેછે વલ્લભરામ;
 હાલે ફળ હાલુ મીથ્યા, મ્હેનત તે જાયછે.

ચારૂં બેદ શાસ્ત્ર ખટ, અડાર પુરાન કોઈ;
 પડતહે ભાવ રખી, ખુમ ખરી ગમસે;
 પાંડવકા ઇતિહાસ, રામાયન રામ કેરી;
 ગાંધે સમજવે બ્હેત, તાલ સુર સમસે;
 કોહું વદે સંસકૃત, કોહું બદે પરાકૃત;
 કાહું કોહું બદતહે, ફારસીજ દમસે;
 દેખાવત ડોળ બોર, ધરમ ચલાવે આપ;
 કહે બ્યાસ બીબાદે ન, દેખ્યો મન અમશે.

(૯૭)

ત્રીટક કવીત.

કવીત ૧

ઢોર લાત ચારસે, છટકેડી નારસે;
પ્રપચી ચારસે, પ્રીત કથુ કાગ ના જોડીએછ;
ટેક તોરા તનમે, વહેર વહેરી જનસે;
દાતા દુમમનસે, પ્રાન ગયા લગી ન છોડીએછ;
જાર કર્મ માનકા, છીદ્ર હોય તાતકા;
કુડ કન જનકા. પરમુખ ખારતા ન ફોડીએછ;
કહેન વલ્લભરામ. અસસકો હામ ધામ;
ખીન કાન કછુ દામ, ચલે વાં તણીક નવ તોડીએછ.

છોટાસા ખાલક, ગરીબ કગાલક;
નીરધનો ચાલક આપ પેટ માટ ન રહાવીએછ.
ખેટા હોય તનકા, ગુલામ ભોવનકા
મ્નેટી શત્રુ જનકા, એ તીનુક મુખ ન ચડાવીએછ;
પ્રાણતકી નારીયાં, નાર વનિચારીયાં;
પેટકી કુંઆરીયાં, એતનેક લાડ ન લડાડીએછ
સાધુકે પરમમે, શ્રમ કે કરમમે;
શામાકી સરમમે, કહે બ્યાસ ભંગ ન પડાડીએછ.

બકગ બકતહે, કુતરા ભસતહે;
ગંધવ લડતહે, પડતહે રંગમાંહી ભંગ પુરા;
એસાઈ હરામખોર ખન। હરીકો ચોર;
જુના કહેન ઢોર, તોડ્યે નાહી સમજે પાપી પુરા;
ખાવે ગાત્રી પરકી, ઇજત જાવે ઘરકી;
નાસ હોવે જરકી, તોમી નહીં કુર કરમમે અધુરા;
કહેન વલ્લભરામ, કપાલમે દેન હામ;
ખાપકા ખોળત નામ, નીર પક્ષી પર બહોત હોતહે મુરા.

(૯૮)

પેટકા કપુડા મુત, ભોગ ભોગી અમધુત;
ભાંમની ભમેલ ભુલ, રાજકુત કેરા ખીસખાસ નવકીલ્યે
મીડા બોલનારસે, જુડા દાસદારસે;
ખડગુડી ધારસે, રાજકા કુંઆરસે, કબુએ ન રીલ્યે.
જનવરો રાનકા, હડકાયા સ્વાનકા;
મદ્દ બેઈમાનકા, જનકા જોખમ પાસ, પાઉતો નદીલ્યે
કહેત વલ્લભરામ, દુર કર એહી ડામ;
જયગો જરૂર નામ, પીછુ કામબીગડે પ્રથમ દેખ લીલ્યે

પુન્ય કર દાન કર, પ્રભુજીકો ધ્યાન ધર;
મુખતમે મત મર, જયગા જોખનજર, પીછેસે પસ્તાયગા
મેરા તેરા કરકે, પરાયા જર હરકે;
ભંડાર ધરભરકે, સખયાહિ ધરકે, તુ ડાલાકોઠ જનયગા.
ચેત લે મુરખ જન, ગ્રાત માત તાત તન;
સખ સુખહે સપન, ઘરધનકી માયામે ખતા ખુખખાયગા
કહેત વલ્લભરામ, હરીકો સમરનામ;
તજદે કુથલી કામ, જમપુર ડામ જકે પાપી તું પીટાયગા.

છંદા કવીત ૧

ધણુ જોર આવે, કપરપીને કોડી કાડતાં;
ધણુ જોર આવે, ભુંડાઓને ગાળ લાંકતાં;
ધણુ જોર આવે, જ્ઞાની જ્ઞાનને દેખાડતાં;
ધણુ જોર આવે, ભગતોને તાળી પાડતાં;

(૯૯)

છંદા કવીત ૨

ઘણુ જોર આવે, સુધારોને કાષ્ટ છોડતાં
ઘણુ જોર આવે, ન્યાયાધીશે ન્યાય તોળતાં;
ઘણુ જોર આવે, વ્યાસ ભક્તપ્રભુ ખોલતાં;
ઘણુ જોર આવે, વીદ્યાનંદને વીદ્યા ખોલતાં.

છંદા કવીત ૩

ઘણુ જોર આવે, બાળ નીશાળથી છુટતાં;
ઘણુ જોર આવે, ભંગીઓને ભાંગ છુટતાં;
ઘણુ જોર આવે તસ્કરોને માલ છુટતાં;
ઘણુ જોર આવે, સર્વે કામનીને કુટતાં.

ઈંદ્રાવિજય છંદ.

રામ સુધામ કે ડામ ગયે જન્મ,
આપકો નથ સખી સંગ લીચો;
સ્નાન પડો બડો પાપીષ્ઠ પુરૂષ,
ખારતા સુનનેકું દહ દીચો;
રામ પુછે તોરે સીરપે કથીર,
રૂઢી મીલી બહોત રૂધીર પીચો;
વલ્લભકો નાથ કહેત શાસિત,
કેનસી જાત તે કયા પાપ કીચો.

શ્વાન પ્રહત સુનો તુમ સંમથ,
 સમ્ર હોયે મેને પંથ ચલાયો;
 બોધ હીકા નામકો કરકર,
 જગમ ભવ મેં આપ કૈલાયો;
 સુનને વાને કશીર હુએ ચોર,
 કોહુએ મે ગુજક શ્વાન ખનાયો;
 વદનભકા તાથ ખલોત કપાકર;
 આપકે સરન મુને બોલાયો.

હુકવાવાળુ શ્વાન વરતી મહી,
 પળ્યુને બે જણે જોયુ કદાપી;
 તેમાંથી એક જણે ખુમ પાડીને,
 સરવ જીવેને સુચના આપી;
 તેથી બીજે મારી વારી રાખી કહ્યું,
 કો શ્વાનનું સીશ નાખશે કાપી;
 વ્યાસ કહે એમ બેડ વદયા તેમાં,
 કોહો ભાઈ કોને જાણવો પાપી;

વીરવમાં વધ્યાછે વ્યાસ તણે વંસ,
 કહે કથા ઘણા કોકીલા સ્વરે;
 લખ્યું વાંચે ગુણુ સાંચે નહી વળી,
 અર્થ તણા અતી અનર્થ કરે;
 જોડણી જોડે તોડે તાગને રાગ,
 પોંગળ પોથીમાં ધ્યાન ન ધરે;
 પેટ માટે પડપંચ કરે બહુ,
 વદનભ કે વળી ફાંકડા ફરે.

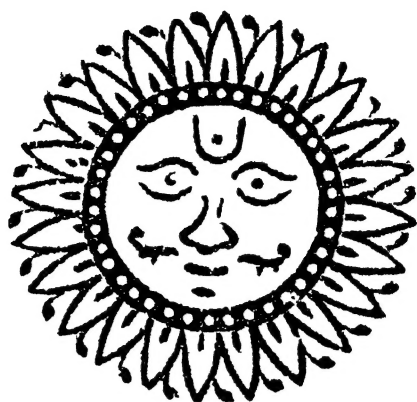
(૧૦૧)

કો ગુણી વ્યાસનું જ્ઞાન જોઈ જોઈ,
આપ ગુણી કેવરાવવા ચડાયે;
કો કવીનું કરેલું કૃત લાવીને,
પોતાનું નામ ઘાસીનેજ ગાયે;
તે મન ફાવે તો ફેરવીને જરા,
કૃત કર્યું ત્રે ખતાવવા બાયે;
ધીકારછે તેવા વ્યાસ કવીજનં,
વલભ કે છાનું રેન જરાયે.

તાત તાણા મુજ પ્રાત તાણા બહુ.
શીબ્ય રૂપી સુત છે જગ વીશે;
જન તાણા ઘણા મણા રહી નહી,
ભણ્યા ન ગણ્યા થતું વ્યાસ શીશે;
રીતી જાણી નહી નીતી આણી નહી,
જ્ઞાન વીના કરે કોણ અતીશે;
વલભ વદે છે નામ લજવાગુ,
એક બેહાલ જરા ઠીક દીશે.

કેક કુમતી ભરેલાછે શીબ્યતે,
લીલે લીલુ ભખકામાંજ ભાજે;
દારા ચીડી જગ જાદુથી ધુતવા,
કરે કાળી ખીનગીચો કપાજે;
પ્રપંચ પાપથી પ્રેમદા છેતરે,
કુક્રતથી ઠામ સર્પના ટાજે;
વ્યાસ કે વીરુ ન માનો વીના ગુણ,
એક અનેક તાણા ખીજ ખાજે.

(१०२)

બહાર ખખર.

સરવે હરીજનોને તથા વેદસ્થાનના સદાગુણીને ખખર આપવામાં આવે છે કે, ઐશ્વરીગ્યાન તથા ઐશ્વરી ઉપાસના તથા ભક્તીભાવ એવા ઘણા એક લીરાયોનું ઘોડા દીવસમાં એક પુસ્તક સ્વાર પૈ બહાર પડવાનું છે તે જને રાખવા ખાચિસ દોષ તેણે અમોને પ્રથમથી દોષી રીતે ખખર આપવી શ્યાય છે.

લા. વ. મુ.

૧૧. ૨૧. વ્રીજવલ્લભદાસ મુળચંદ

લક્ષ્મી કોસ્ઠના વકીલ.

તાલિખ—હીંદુઓની સંસાર સ્થિતિ સુધારવાને તમે ખત રાખો છો સારા ગ્રંથકોસને ઉત્તેજ્ય આપી મારાં પુસ્તકો પ્રગટ કરાવવાની આપના મનમાં હુય છે એથી આ લઘુ ગ્રંથ આપને અરપણ કરું છું.

લી. મુલેચંદ.

વ્યાસ મહાવરામ મુદ્રજી રામ.

વલ્લભ નીતિના કરતા.

